EKE 1994

Hírlevél

XIX. évfolyam 2022/1. szám

AZ EGYHÁZI KÖNYVTÁRAK EGYESÜLÉSÉNEK NEGYEDÉVES HÍRLEVELE

Kedves Kollégák! A most közreadott Hírlevélből válogatott mondatokkal szeretnénk biztatni arra, hogy lapozzák fel egyesületünk legfrissebb kiadványát. Álljon itt néhány mondat, amelyekre a szerkesztés során lelve néhol egyetértően rácsodálkoztunk…

„…a pandémia után öröm „élő kollégákat látni."

„Az azonban jól látható, hogy a zavarodott identitás lektűr alapokra épül."

„…a helyes olvasás létkérdés."

„…a könyvtáros szakma abból a szempontból is demokratikus, hogy részrehajlás nélkül szolgáltat mindenféle információt. Azt is, amivel magánemberként nem tud azonosulni. Ez maga a szakmaiság."

„A könyvtár – a levéltár és a múzeum mellett – az az intézmény, amelynek „munkaköri leírása" szerint is konzervatívnak kell lennie."

„A könyv természeti erőként működik, és ha nem zavarjuk meg ökológiáját, alapvető viszonyát az emberi környezethez, továbbra is az emberiség legjobb barátja marad."

Török Beáta

Szerkesztői megjegyzés: Az EKE Hírlevélben az eddig kényszerűen tördelt linkek helyett számozott utalót „▶" helyeztünk el a hivatkozásoknál, amelyre – a képekhez hasonlóan – rákattintva elérhetővé válik az adott weboldal. Gondoltunk azokra is, akik nyomtatva szeretnék olvasni a Hírlevelet, ezért a folyóirat végén összeállítottunk egy webográfiát, ez tartalmazza a teljes internetes hivatkozások listáját.

IMPRESSZUM

A kiadvány változatlan formában és tartalommal szabadon terjeszthető, felhasználható, nyomtatható, sokszorosítható és korlátozás nélkül közzétehető!

Lezárva: 2022. március 30.
Felelős kiadó: az Egyházi Könyvtárak Egyesülése elnöke
Kiadó: Egyházi Könyvtárak Egyesülése
Felelős szerkesztő: Török Beáta – tördelte: Tegzes Béla
Az Egyesülés székhelye: 1092 Budapest, Ráday utca 28.
A szerkesztőség címe: 1052 Budapest, Piarista köz 1.
E-mail: biblio@sapientia.hu Telefon: 1-486-4421
Online kiadás: ISSN 2416-0229

TARTALOM

HÍREK, BESZÁMOLÓK

Ásványi Ilona: Közösségben vagyunk… 4
Ásványi Ilona: Győztesek konferenciája – 2022 10
Dr. Oláh Róbert: Beszámoló a CERL 2021. évi munkájáról 13
Ásványi Ilona: Az információszerzéstől a gyógyító olvasásig. Generációk vitája 19
Dobó Judit: Kötetbemutató az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtárban 25
Ásványi Ilona: De thesauro suo nova et vetera – Kincseiből újat és régit 28
Dr. Kertész Botond: A könyvtár a teljességet és az örök rendet tükrözi 44
Bán Magdolna: Református Gyűjteményi Találkozó 2022 – Kecskemét 47

KÖNYVTÁR – TUDOMÁNY

Baloghné Vida Irén: Új korszak kezdődik 51
Dr. Dudás Anikó: MTMT – Mi mit jelent a Magyar Tudományos Művek Tárában? 55

RÖVIDHÍREK

Átadták az idei könyvtári és közművelődési díjakat 66
Az MKE Elnöksége: Fenntarthatóság, felelősség, szemléletformálás 67
Ásványi Ilona: A Mosonszentjánosi Kódexről 70

SZAKMAI ELISMERÉSEK

Ásványi Ilona: Magyar Örökség díjas a kalocsai AstriCeum Érseki Könyvtár 72

KI KICSODA AZ EGYHÁZI KÖNYVTÁRAKBAN?

Szász Zoltánné 74

KITEKINTŐ

Billédi Ferencné dr. Holló Ibolya: A Publika Magyar Könyvtári Körről 79

ÖRÖKZÖLD

Gordon N. Ray: Könyv és életmód (Kivonat) 91

IDÉZET 94

WEBOGRÁFIA 95

BESZÁMOLÓ

KÖZÖSSÉGBEN VAGYUNK… FELELŐSSÉGVÁLLALÁS AZ EGYHÁZ TAGJAKÉNT ÉS KÖNYVTÁROSKÉNT[1]

ÁSVÁNYI ILONA
EKE elnök

[1] Az EKE 2021. október 21-én tartott közgyűlésén elhangzott előadás szerkesztett változata.

Kedves Kollégák!

Most, hogy egy év kihagyással, ugyan nem a megszokott módon, de mégis megtarthatjuk az Egyházi Könyvtárak Egyesülése éves közgyűlését, hadd ragadjam meg az alkalmat, hogy néhány gondolatot megosszak arról, hogy mi foglalkoztatja napjainkban az egyházat és mi foglalkoztatja a könyvtáros szakmát?

Mi foglalkoztatja az egyházat?

Az egyházat a Ferenc pápa által ebben a hónapban (2021. október) meghirdetett szinodális folyamat foglalkoztatja, mely 2021. október és 2022. április között egyházközségi-egyházmegyei, 2022. április és 2023. október között országos, 2023 októberében pedig a világegyház szintjén valósul meg.

A szinódus a II. Vatikáni Zsinat után VI. Pál pápa által létrehozott intézmény. Ebben minden hívő véleménye megjelenik azon testület előtt, akik segítik a pápát az Egyház kormányzásában és tanítói munkájában. 1965 óta tizenöt rendes és három rendkívüli szinódus volt. A következő rendes püspöki szinódus – ahogy fentebb mondtam – 2023 októberében lesz. Ezt minden bizonnyal a Szentatya egy buzdítása követi majd, amely az Egyház lelki megújulását fogja szolgálni.

Mert a szinodális folyamat lényege: átgondoljuk a mai korban, a mai világban azt, hogy hogyan tudnánk még jobban teljesíteni az egyház küldetését, ami nem más, mint az evangelizáció.

Az Egyház Isten népének közössége. A közösség tagjai a pápa, a püspökök, a papok és a világi hívők, mi mindannyian, akik az egyház tagjaként közösségben vagyunk Krisztussal és egymással.

Isten előtt egyenként is, és mint közösség is felelősek vagyunk a világért, egymásért, azért, hogy az egyház missziós küldetése beteljesedjen.

Mielőtt bárki azt mondaná, hogy a szinodális folyamat katolikus ügy, szeretnék emlékeztetni a communio ecclesiarum-ra, mint eszményre. Hiszen az Egyház élő, eleven feje Krisztus, Ő kapcsolja egybe a róla elnevezett keresztényeket, minden Krisztus-hívő felekezetet, aki megvallja, hogy ő a második isteni személy. Továbbá arra is szeretnék utalni, hogy ecclesia semper reformanda… az Egyház állandó, ugyanakkor Isten kegyelme által állandóan változó valóság. Az évszázadok során intézményesült Egyház a Szentlélek vezetése alatt, belső ösztönzésekre és külső hatások által folyamatos megújulásban él. Nem utolsó sorban a Teremtő kezdettől fogva elgondolt terve és szándéka, hogy ut unum sint, mindannyian egyek legyünk Krisztusban.

Feltehetjük a kérdést, hogy hogyan vehetünk részt a szinodális folyamatban? Veres András győri megyéspüspök, a püspöki konferencia elnöke szavait idézem:

„Keresztségünk által egy közösség tagjai vagyunk. Isten személyre szóló feladatot adott nekünk, szinte pótolhatatlan egyéni feladatot. Életállapotunknak, földi hivatásunknak megfelelően keressük, mi az, ami a keresztségünkből fakadó kötelességünk, amit talán eddig is jól tettünk, vagy esetleg elhanyagoltunk, vagy nem voltunk eléggé figyelmesek.

Mennyire vagyunk aktívak az Egyházban: a szentmisén, liturgián túl mennyire veszünk részt a plébánia életében? Ami a legfontosabb: vizsgáljuk meg, hogyan tudjuk az Egyház legfőbb küldetését, missziós tevékenységét megvalósítani. A legtöbb ember begubózik, magának éli vallásosságát, jobb esetben a családjában teszi, de nincs tekintettel arra, hogy Krisztus azt a feladatot adta, hogy a világba menjünk, és a nem hívőket, az istenkeresőket is hívjuk közösségeinkbe – törekedjünk velük Krisztus népét erősíteni.

A szinódusi folyamatban juttassuk kifejezésre az Egyház iránti szeretetünket. Vallásosságunk a mutatója annak, hogy mennyire erős a hitünk. Az, hogy mennyire veszünk részt a Szentatya által sürgetett szinodális munkában, azt is mutatja, hogy mennyire szeretjük Krisztust, mennyire keressük az ő Egyházához való kapcsolódásunkat.

Az Egyház ígéretet kapott arra, hogy az idők végéig vele lesz a Szentlélek, és irányítani fogja. Nem egyenként kaptuk meg a Szentlélek Egyházat irányító erejét, hanem közösségben. Akarjuk megtalálni a helyünket, és így tudjuk Ferenc pápa szándéka szerint hitünket, vallásos életünket, közösségünket megújítani.”[2]

[2] Forrás: Magyar Kurír: Veres András püspök meghirdette a szinodális folyamatot a Győri Egyházmegyében

Mi foglalkoztatja a könyvtáros szakmát?

A könyvtáros szakmát napjainkban a fenntartható fejlődés és a könyvtárak társadalmi felelősségvállalása foglalkoztatja, még a Covid-járvány szorításában is.

Tegnap – 2021. október 20-án – egy, a Könyvtári Intézet által szervezett online konferencián vettem részt, melynek címe: Három lépésben a könyvtárak társadalmi felelősségvállalásáról volt.[3] A rendezvényre invitáló levélben ez állt: a Könyvtárak Minőségi Működésének Értékelési Rendszere (KMÉR) című dokumentum 8. fejezetében ezt olvashatjuk: „A könyvtár egyik legfontosabb küldetése a társadalom elvárásainak, igényeinek és szükségleteinek kielégítése." Eszerint a könyvtáraknak már az alaptevékenységei is nagyfokú társadalmi felelősséget hordoznak.

[3] Részletek és program a Könyvtári Intézet honlapján

A rendezvény többek között arra a kérdésre kereste a választ, hogy a könyvtárnak van-e a küldetésén túl is társadalmi felelősségvállalással kapcsolatos szerepe? Ha igen, akkor hol húzódik a határ a hagyományos könyvtári szolgáltatások által hordozott, és a könyvtár stratégiájában tudatosan felvállalt felelősségvállalás között? Amennyiben a társadalmi felelősségvállalás a könyvtár tevékenységének tudatos, stratégiailag fontos részét képezi, akkor milyen lehetőségek állnak rendelkezésére ahhoz, hogy minél hatékonyabban megvalósíthassa azt akár nonprofit, akár vállalati partnerséggel? Vagy akár úgy, hogy munkatársai érzékenyen és gyorsan reagálnak a társadalmat, és különösen a szűken vett szolgálandó közösséget érintő problémákra?

Mielőtt bárki azt mondaná, hogy ez lehet, hogy a más típusú könyvtárakra érvényes, de az egyháziakra nem, szeretnék emlékeztetni arra, hogy az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének, mint érdekképviseleti szervezetnek azért

sikerült visszacsatolnia az egyházi könyvtárakat az élő könyvtári rendszerbe, mert a szakmaiságot képviselve bizonyította, hogy az egyházi könyvtárak nem múzeumok, nem archívumok, hanem könyvtárak, mert „A" könyvtárra jellemző sajátosságokat mutatják.

A Könyvtárak Minőségi Működésének Értékelési Rendszere (KMÉR) című dokumentum 8. fejezetében ezt olvashatjuk:

„Egy szervezet, amely társadalmi felelősségvállalása javításán dolgozik:

1. Javítja a hírnevét és arculatát a társadalom egésze tekintetében.
2. Javítja a munkaerő vonzására és megtartására, valamint a munkatársak motivációjának és előkészítésének fenntartására irányuló képességeit.
3. Javítja a kapcsolatát a közvetlen célcsoportjába tartozó használókkal, a szolgált közösséggel, a médiával és egyéb partnereivel."[4]

[2] Könyvtárak Minőségi Működésének Értékelési Rendszere (KMÉR), Könyvtári Intézet, Budapest, 2018.

A szinódust vagy a szinodális folyamatot, illetve a társadalmi szerepvállalást azért érzem hasonlónak, mert mindkettő – egyéni és intézményi szinten – a közösségért végzett szolgálatról szól, s ez közös feladatunk.

A harmadik elnökségi ciklusom elején, 2019-ben Szent Pálnak a Galatákhoz írt levele 6. fejezete 2. és 9. versét választottam vezérfonalul a magam számára és buzdításul egyesületünk jó működése érdekében. Ez a két szentírási vers szintén a szolgálatról, a szolgáló szeretetről szól, egymás és a közösség javára. Ezt szeretném most idézni zárásképpen, mégpedig három fordításban:

Simon László bencés atya fordításában: „Egymás terhét hordozzátok! Így váltjátok majd valóra Krisztus törvényét. Fáradhatatlanul tegyük a jót, mert a maga idejében aratni fogunk, ha el nem lankadunk."

Békés Gellért atya és Dalos Patrik fordításában: „Viseljétek el egymás gyöngéit, így teljesítitek Krisztus törvényét. Ne fáradjunk bele a jótettbe, mert ha bele nem fáradunk, annak idején aratni is fogunk.”

Károli Gáspár revideált fordításában: „Egymás terhét hordozzátok, és úgy töltsétek be a Krisztus törvényét. A jótéteményben pedig meg ne restüljünk, mert a maga idejében aratunk, ha el nem lankadunk.”

Végül szeretném megismételni Veres András püspök úr szavait: „Isten személyre szóló feladatot adott nekünk, szinte pótolhatatlan egyéni feladatot. Életállapotunknak, földi hivatásunknak megfelelően keressük, mi az, ami a keresztségünkből fakadó kötelességünk.” ▶

BESZÁMOLÓ

GYŐZTESEK KONFERENCIÁJA – 2022

ÁSVÁNYI ILONA
EKE elnök

A Könyvtári Intézet 2022. január 27-én online konferenciát rendezett a 2021-ben Minősített Könyvtár címet nyert könyvtárak számára. A Győztesek konferenciájának célja – ahogy Fehér Miklós, a Könyvtári Intézet igazgatója bevezetőjében elmondta – kettős volt. Egyrészt, hogy megünnepeljük a győzteseket, másrészt, hogy a nyertesek lehetőséget kapjanak a bemutatkozásra és arra, hogy átadják a pályázással kapcsolatos tapasztalataikat, valamint, hogy megosszák jó gyakorlataikat.

Bajnok Tamara, a Könyvtári Intézet Könyvtári Minőségfejlesztési Osztályának vezetője örömmel számolt be arról, hogy a konferenciára 170-en regisztráltak, 90 intézményből.

Első előadóként Kocsondiné Eisenkorb Györgyi, igazgatóhelyettes: „Semmi sem állandó, csak a változás maga" (Hérakleitosz) – A minőségmenedzsment rögös útjain címmel a keszthelyi Fejér György Városi Könyvtár küzdelmeit, erőfeszítéseit mutatta be, melyet nem lankadó lelkesedéssel a minőségi szemlélet kialakítása érdekében tettek; azt a másfél évtizedes munkát, mely a sikeres pályázatot megelőzte.

Utána Tomasovszki Anita, könyvtárigazgató: Ahonnan a legtöbb inspirációt kapjuk fejlesztéseinkhez: partnerkapcsolatok az MZSK-ban című előadásában arról beszélt, hogy a nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár

sikerének titka a jó, harmonikus partnerkapcsolatokban rejlik. A partnerkapcsolatok feltérképezése és hatékony, használóközpontú kihasználása nagyon fontos tényezője a sikeres működésnek.

A győri Széchenyi István Egyetem Egyetemi Könyvtár és Levéltár igazgatója, Tóth Csilla, Egy hajóban evezünk – együttműködésben az egyetemmel című előadásában vázolta a könyvtár történetét, mely a főiskolai könyvtár státusztól, az egyetemi könyvtári címen át, az intézményi fenntartói modellváltással a Szent István Egyetemért Alapítvány felsőoktatási intézményéig vezetett. Ebben az új szerkezeti-szervezeti struktúrában jelentős szerepet kapott a könyvtár, melynek napjainkban 15.000 használója van. Elmondta, hogy a modellváltást lehetőségként élték meg, melynek nyomán új szolgáltatások születtek, melyek által szervesen beépült a könyvtár az egyetem mindennapjaiba.

Nagy Istvánné, Négyen a minőség felé című előadásában a tamási Művelődési Központ és Könnyü László Könyvtár integrált intézmény intézményegységvezetője pályázatuk sikerének titkát a közösségi szellemben, a hatékony csapatépítésben látja. A tamási könyvtárban mindössze négy könyvtáros dolgozik, ahogy a pályázatuk eredményéből látható – nagyon sikeresen. Az előadás azt demonstrálta, hogy a minőségi szemlélet nem csak nagy könyvtárakban, nagy létszámú munkaközösségben működik eredményesen, hanem egy maroknyi elkötelezett munkatárs összefogásával is.

Kázsmér Ágnes a tiszaújvárosi Művelődési Központ és Hamvas Béla Könyvtár könyvtárvezetője, Kreativitás és megújulás a fenntartható fejlesztés szolgálatában címmel olyan projektmunkaként megvalósuló innovatív

megoldásokat mutatott be a szolgáltatások fejlesztése érdekében, mely mintaként használható más könyvtárak számára is.

Szekeresné Sennyey Mária, igazgatóhelyettes: „Megőrizve megújulni”: Fejlesztési irányok a gyöngyösi Vachott Sándor Városi Könyvtárban című előadásában arra mutatott példát, hogy milyen szép eredményeket hoz, ha a stratégiaalapú fejlesztéseket a könyvtár sajátosságaival, hagyományos jó gyakorlataival ötvözzük.

Fehér Miklós, a konferencia zárásakor megállapította, hogy a rendezvény nagyon hasznos tanácsokkal szolgált azok számára, akik komolyan gondolkodnak a pályázat beadásán. Elmondta, hogy érdekes volt látni, hogy minden könyvtár egyéni, sajátos utat járt be a minőségi szemlélet, a minőségbiztosítás útján. Ki a feladatok hatékony megosztásával, ki a csapatszellem erősítésével, ki a könyvtár hagyományait szem előtt tartva, ki a megújulásra, váltásra kész lelkület ébrentartásával érte el ugyanazt a sikert, és szerezte meg a Minősített Könyvtár címet.

A konferencia végén Bajnok Tamara azt az örömteli hírt is közzétette, hogy az online előadások bemutatói elérhetők a Könyvtári Intézet honlapján.

Consortium of European Research Libraries

BESZÁMOLÓ

BESZÁMOLÓ A CERL 2021. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

DR. OLÁH RÓBERT
Tiszántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtára

A koronavírus-járvány miatt 2021-ben is online rendezték meg az Európai Kutatókönyvtárak Konzorciuma (Consortium of European Research Libraries – CERL) [5] éves közgyűlését. A december első hetében tartott rendezvényen a szervezet vezetői a 2021-ben végzett munkáról adtak számot részben online bejelentkezés, részben írott jelentések formájában. Emlékeztetőül: Az Egyházi Könyvtárak Egyesülése tagkönyvtárai közül tizenhat jelezte a csatlakozási szándékát a CERL-hez. A 2019. május 31-én az Országos Széchényi Könyvtárral közösen megrendezett nemzetközi szemináriumról készült beszámoló az EKE honlapján olvasható. [6]

A közgyűlést Mariann Lefferts, a CERL ügyvezetője nyitotta meg. Elöljáróban elmondta, hogy a Nagy-Britanniában működő szervezet számára a pandémia mellett a brexit jelentette a legnagyobb kihívást. A CERL-központ költözésre kényszerült, s a folyamat a vártnál nehezebben megy vége. Ismertette a 2021 júniusa és szeptembere között a CERL-ben készült kockázat-nyilvántartás (risk register) eredményét. A kockázati tényezőket két szempontból rangsorolták: egyrészt a bekövetkezés valószínűsége, másrészt az okozott probléma súlya szerint. Kockázatként értékelték

például a tagkönyvtárakban működő különgyűjtemények presztízsének csökkenését, a speciális ismeretekkel rendelkező szakemberek hiányát, a túlméretezett adatbázisok működési zavarait, a Göttingeni Egyetem Adatkonverziós Csoportjától (Data Conversion Group) való túlzott függést és az anyagi források hiányát. A szervezet szakemberei mindezekre igyekeznek megnyugtató válaszokat adni.

Christina Dondi, a CERL titkára két új 2021-ben felvett tagot mutatott be: a velencei Fondazione Cinit és a providence-i Brown University részeként működő John Hay Library-t. A pandémia miatt az elmúlt egy évben több rendezvényt online formában tartottak meg. A CERL-szemináriumok sorából kiemelte a 2020 októberében megrendezett Our experience: five years of digitization, cataloguing, and dissemination with the Polonsky Foundation. Sharing challenges, successes, lessons learned, and tips című rendezvényt. 7 A korábbi CERL-ösztöndíjasok szakmai beszámolóiból összeállított bemutatóra 2021. január 27-én került sor, amely biztató visszajelezés volt a támogatások felhasználását illetően.[1] Az online rendezvények népszerűsége vegyes volt, 2021 márciusában az ősnyomtatványokkal foglalkozó online MEI-szemináriumra közel 120 résztvevő volt kíváncsi. A Polonsky Alapítvány tájáról újabb eredményekről számolt be Christina Dondi: Dante Isteni színjátéka 1481. évi kiadásának elterjedését és használatát 8 térképezik fel, virtuális térképen jelenítve meg az eredményeket. 9 Elkészült az új Printing Revolution honlap is, amely eredetileg a 2018–2019. évi velencei ősnyomtatvány-kiállításra jött létre. 10

A CERL ösztöndíjakban is változást hozott a COVID: a külföldi utazás bizonytalansága miatt a támogatott kutatók a saját intézményeikben dolgozhatnak a CERL digitális eszközeivel. A nyomtatott katalógusok online adatbázisokban

[1] Emlékeztetőül: a CERL három könyvtáros-kutató számára biztosít ösztöndíjat 1.000 € értékben, például ősnyomtatvány-gyűjtemények feldolgozására. 2018 folyamán például Rábai Krisztina, a Szegedi Egyetem oktatója dolgozhatott az edinburgh-i National Library of Scotland ősnyomtatvány-tárában.

való feldolgozása például távmunkában is megoldható.

A CERL-ben végzett munka jelentős része speciális szakemberekből álló munkacsoportokban folyik, amelyek az éves közgyűlésre teszik közzé a beszámolókat. A továbbiakban ezekből szemezgetünk.

A **Promóciós Munkacsoport** vezetője a CERL honlapja, a CERL-blog, a levelezőlista, a Facebook-, a Twitter- és a LinkedIn-fiókok, valamint a YouTube-csatorna 2020 októbere és 2021 októbere közötti működéséről adott számot. A honlapot havonta átlagosan 14.000 látogató keresi fel, a blogon havonta egy-két szakmai poszt jelenik meg. A honlapon folyamatosan közzéteszik az online rendezvényeken rögzített tartalmakat. Az előadások megtekintése nincs regisztrációhoz kötve, így azok is elérhetik, akik nem tagjai a szervezetnek. Megjegyzendő, hogy az egyetemeken a hasonló szakmai rendezvények egyre nagyobb hányada válik fizetőssé.

Az **Adatbázis és Fejlesztés Munkacsoport** jelentése szerint a CERL régi könyves adatbázisa, a HPB (Heritage of the Printed Book) jelenleg 8.960.384 rekordot tartalmaz, bő kilencszázezerrel többet, mint egy évvel korábban. 2021 októberéig összesen huszonegy ország félszáz könyvtárából érkeztek adatok, közülük két magyarországi intézményből: az Országos Széchényi Könyvtárból és a Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Kuno Könyvtárából. A HPB mára elavultnak tekinthető informatikai környezetén 2021 év végén-2022 év elején fejlesztéseket végeznek, lehetőség lesz például egymással kapcsolatban lévő rekordok megjelenítésére. Várhatóan megoldódik a HPB-ben és a CERL Thesaurus-ban egyaránt szereplő nevek (személynevek, helynevek) összekapcsolása is.

A **CERL Thesaurus-ban (CT)** jelenleg 1.423.444 rekord található, közel tizenháromezerrel több, mint egy évvel ezelőtt. Ebből nagyságrendileg 1.200.000 személynév, 95.000 kiadói/nyomdásznév, 36.000 helynév és 27.000 testületi név. A pandémiának köszönhetően még mindig nagyobb a CT webes felületének terhelése a korábban megszokottnál, egyes hónapokban a forgalom meghaladhatja az 50.000 keresést is. A legújabb fejlesztésről is hírt kaptunk. Uwe Sikora elkészítette a CT Downloader applikációt, amely segítségével az adatbázis nem csak online, hanem helyi számítógépekre letöltve, offline is használható. Fejlesztik továbbá a HPB-ben fellelhető provenienciaadatok önálló adatbázisát. [13] Az ősnyomtatvány-példányok sajátosságait feltáró részleg, a **MEI Munkacsoport** (Material Evidence in Incunabula) jelentéséből érdemes kiemelni a MEI adatbázisának [14] gyarapodását: 2021 novemberében 493 intézmény 15.612 kiadásból származó 59.832 példányának adatait tartják nyilván. Egy év alatt 24 új intézmény belépésével 250 új kiadás körülbelül 2.500 példányának adatai kerültek be az adatbázisba. A MEI-re alapozott kutatások közül az Oxfordi Egyetem és londoni King's College egy-egy doktorandusza szerzett doktori fokozatot. 2021 májusában többszáz digitalizált ősnyomtatványt tartalmazó lista érkezett a lengyel nemzeti könyvtárból, amelyet megosztottak az ISTC-vel (Incunabula Short Title Catalogue) [15] és a GW-vel (Der Gesamtkatalog der Wiegendrucke) [16] is. 2021. március 2-án online szemináriumot tartottak az ősnyomtatványok körében végzett kutatásokról. Az akkor elhangzott előadások és a vetítések online elérhetőek a CERL honlapján. [17] 2021 áprilisában pedig két online kerekasztal-beszélgetés is zajlott.

A **Proveniencia Munkacsoport** 2021 szeptemberében közel száz fő részvételével online szemináriumot rendezett „Proveniencia a könyvtörténetben” címmel, amelynek anyaga YouTube-videók és vetítések formájában elérhető a CERL honlapján. [19] A jövőben két online szemináriumot terveznek évente, egyet tavasszal és egyet ősszel. Örömteli gyarapodásról is számot adtak: a proveniencia-adatbázisban (CERL PDA) összegyűjtött tulajdonosi jegyek (fotók és részletes leírások) száma az elmúlt egy évben meghétszereződött. [19]

A **Kézirattáros Munkacsoport** tagjai számos online megbeszélést tartottak 2021-ben. Kidolgoztak egy prezentációt Wakelet platformon, amely a kéziratokra vonatkozó online katalógusokat és digitális forrásokat gyűjti egybe. Az összeállítás során a nemzeti kultúrák sajátos vonásait is figyelembe vették. [20] A 2020 óta tervezett oslói kézirattáros konferenciát 2022-re halasztották.

Elkészült a **Biztonsági Hálózat Munkacsoport** által tervezett és már a tavalyi beszámolóban is szereplő biztonsági auditálásra szolgáló eszköz (Quick Audit Tool – QAT) videós ismertetője, amely elérhető YouTube-on. [21] Jelenleg a CERL tagsággal rendelkezők a QAT harmadik verzióját tölthetik le nyomtatható formában, de a szakemberek már dolgoznak a negyedik változaton. A 2021 nyarára az Osztrák Nemzeti Könyvtárba (ÖNB) tervezett nyári kurzust a pandémia miatt kénytelenek voltak elhalasztani. Készült ugyanakkor egy másfél órás online panel a COVID-19 járvány könyvtárakra és különgyűjteményekre gyakorolt hatásáról. A korlátozásokról és lezárásokról, a távmunkáról, a kommunikációról és az újranyitás során tapasztaltakról szóló videó elérhető a YouTube-on. [22]

A CERL legújabb része az alig két éve működő **Digitális Bölcsészet Munkacsoport.** A csoporton belül létrehoztak

egy újabb alegységet, amely a digitális gyűjtemények felelős használatára koncentrál. A szakemberek többnyire a digitális technikák műszaki és tartalmi oldalával foglalkoznak, kevesebb figyelem irányul a kimenetre. Bemutatták a CERL Thesaurusban szereplő városok hálózatát megjelenítő projekt eredményeit, amely jól mutatja a digitális bölcsészetben rejlő lehetőségeket. [23]

Megjelent a **Könyvkötés Munkacsoport** második hírlevele, amelyben a gyermekkönyvekről, a kopt könyvkötésekről, a női könyvkötőkről és a Belga–Holland Könyvkötések Társaságáról szóló írásokat olvashatunk. [24] A 2021 májusában tartott digitális workshopokon elhangzott előadások anyaga megtalálható a CERL honlapján (YouTube-videók formájában). [25] 2021 februárjában újabb egyeztetést folytattak a Ligatus [26] szerkesztőivel, amely a könyvkötések leírására, az egyes elemek, minták és eszközök megfelelő szakkifejezésének meghatározására szolgáló internetes adatbázis.

***

A járvány okozta nehézségek ellenére a CERL munkacsoportjai és tagkönyvtárai 2021-ben is igyekeztek aktívak maradni. Bár az online jelenlét nem képes teljes mértékben pótolni a személyes találkozókat, az informatika segítségével számos projektet folytatni tudtak. A nagyobb konferenciákat többnyire 2022-re halasztották, a kisebb workshopokat és kerekasztal-beszélgetéseket virtuális jelenlét mellett megtartották. Pozitív fordulatként értékelhetjük, hogy az elhangzott előadásokat ingyenesen visszanézhetjük videóváltozatban, időnként a vetítések anyagát is elérhetővé teszik az interneten. ▶

PUBLIKA KEREKASZTAL KONFERENCIA

Az információszerzéstől a gyógyító olvasásig

Generációk vitája

BESZÁMOLÓ

AZ INFORMÁCIÓSZERZÉSTŐL A GYÓGYÍTÓ OLVASÁSIG. GENERÁCIÓK VITÁJA

A Publika Magyar Könyvtári Kör (Publika MKK) Publika Kerekasztal Konferenciája MTA KIK – 2022. március 8.

2022. március 8. (kedd), 9.00–14.30

HELYSZÍN — MTA Könyvtár és Információs Központ Budapest, V. ker. Arany J. u. 1.

PROGRAM — 09.00 REGISZTRÁCIÓ

10.15 Megnyitó | BICZÁK PÉTER | EB elnök, Publika MKK

10.25 Az írás- [illegible] olvasástudás. Az olvasáskutatás feladatai, eredményei, egyéni és közösségi határok | DR. GEREBEN FERENC | olvasáskutató, egyetemi docens

10.55 A bibliotérápia alkalmazása és haszna | DR. BARTOS ÉVA | okl. könyvtáros

ÁSVÁNYI ILONA
Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár

A Publika Magyar Könyvtári Körhöz méltó, az egyesülettől megszokott, magas színvonalú konferencián vehettek részt személyes jelenléttel és online formában március 8-án mindazok, akik regisztráltak a rendezvényre.

Biczák Péter (EB elnök, Publika Magyar Könyvtári Kör) köszöntőjében Ray Bradbury Fahrenheit 451 című, először 1953-ban megjelent sci-fi regényét idézte fel. A regény a jövőbeli Amerikában játszódik, ahol betiltották az olvasást, és elégetik a könyveket, mert kártékony hatásúnak gondolják az irodalmat. Csak a televíziós műsorokból és a képregényekből lehet információhoz jutni, melyeket azonban erőteljesen meghamisítottak és cenzúráztak. Van azonban a társadalomnak egy rétege, akik megtanulva egyes szövegeket, emlékezetükben megőrizték a regényeket. Ők a kultúra őrzői, ám az adott világban üldözöttek. Hozzájuk, érték-őrzőkhöz hasonlította Biczák Péter a Publika Kört, a konferencia előadóit – akik az olvasásszociológia, az olvasáspszichológia, a bibliotérápia, az olvasáskultúra és a könyvtáros szakma jelesei, nagy mesterei voltak – és résztvevőit.

A köszöntő után az első előadó Gereben Ferenc olvasáskutató, egyetemi docens volt. Az írás- olvasástudás. Az olvasáskutatás feladatai, eredményei, egyéni és

közösségi hatások című előadását azzal a nagy derültséget keltő mondattal kezdte, hogy a pandémia után öröm „élő kollégákat látni” – természetesen az élőben látni a kollégákat értelemben. Gereben Ferenc elmondta, hogy hatvan éve folynak olvasásszociológiai kutatások Magyarországon, ismertette ennek főbb irányait, törekvéseit. Utána az olvasással együttjáró pszichoszociális tényezőkről szólva az olvasás és az identitás kapcsolatáról beszélt. Elmondta, hogy a vizsgálatok során megfigyelhető, hogy kialakult egy olvasói elit, ők azok az olvasmányaikat igényesen megválogatók, sokat olvasók, akik egyféle belső harmóniában élnek, sajátos személyiségjegyekkel bírnak, kreativitás és nyitottság jellemzi őket. Az identitás és az olvasáskultúra legalábbis párhuzamosságot mutat, aki sokat és jót olvas, az jól körvonalazható értékek mentén él – persze nehéz megmondani, hogy ez az attitűd hat-e a személyiségre vagy a személyiség az olvasási szokásokra. Az azonban jól látható, hogy a zavarodott identitás lektűr alapokra épül. Végül az olvasás és az olvasáskutatás jelenéről és jövőjéről szólva elmondta, hogy világtendencia az, hogy az olvasáskultúra mutatói romlottak. Az azonban tény, hogy a hagyományos könyvkultúrát és a digitális olvasáskultúrát összehasonlítva a többség a nyomtatott könyv pártján áll. Az okok között a következő indokok szerepelnek: a nyomtatott könyvben az EGÉSZ-szel találkoznak, nem szövegfoszlányokkal; a könyv egy mini-univerzum, melynek van eleje, vége. Könyv olvasása közben nem felszínes szövegfogyasztás történik, hanem lehetőség van a mélyebb befogadásra, miközben működik a képzelet; nemcsak az értelem, hanem az érzelmek is részt vesznek a folyamatban. Nem közömbös, hogy a nyomtatott könyveknek grafikai, könyvművészeti megjelenésük és sajátos illatuk van, ami sokakra hat.

A felmérések eredménye az, hogy Magyarországon e-könyvet kevesebben olvasnak, mint hagyományos, papíralapú könyvet. „A digitalizált olvasáskultúra nem egyértelműen diadalmenet” – zárta ismertetését az első előadó, aki úgy gondolja, hogy a két kultúra még sokáig egymás mellett fog élni, és mindig lesz egy elit olvasói réteg, mely már nem az olvasni tudás képessége alapján szerveződik – ahogy az az ókorban és a középkorban történt –, hanem az igényes olvasmányok kiválasztása mentén.

A második előadó, Bartos Éva (okl. könyvtáros, biblioterapeuta) A biblioterápia alkalmazásáról és hasznáról beszélt. Arról, hogy hogyan használhatják fel a könyvtárak és könyvtárosok ennek eredményeit a mindennapokban. Ismertette a biblioterápia és az olvasáslélektan történetét és főbb állomásait Magyarországon. Kiemelte a biblioterápia hasznát és fontosságát ma, napjainkban, amikorra a könyvtárosok szakképzett információ-közvetítőkből tanácsadókká, közösségszervezőkké váltak. Elmondta, hogy a könyvtárosok olvasottságuknál, irodalmi műveltségüknél fogva a biblioterápia kiváló és eredményes művelőivé válhatnak.

Kovács Csilla (okl. könyvtáros, meseterapeuta) „Szók zsonganak, a dolgokat eltakarják” Az olvasatlanság jelensége: a lelkimunkakerülés és annak felülírása előadásának mottóját-főcímét Babits Mihály: Egyféle kultúra című verséből kölcsönözte. A vers így kezdődik: „A fáradt, modern fajhoz tartozol / és már nem is tudsz a dolgokra gondolni. / Szók zsonganak, a dolgokat eltakarják. / Szók delíriuma nyűgöző, nyüzsögő. / Játszanak, összefogóznak / benned, / cikáznak, tűnnek, / bukfenceznek s olykor megállnak fejen / s már mind megforgatod önkénytelen: / Kultúra!” Kovács Csilla meditatív előadásában arról beszélt, hogy az „írás–olvasás = alkotás” velünk született igény, annak érdekében,

hogy eligazodjunk és másokat is eligazítsunk a világban. Az igény velünk született, a megvalósítás azonban nem, azt gyakorolni kell. Azt állította, hogy a helyes olvasás létkérdés. A világban minden „beszél" az emberhez, jeleket hordoz, felszólít a megértésre. Az olvasatlanságon az előadó a személyesség hiányát érti, amikor semmibe vesszük, hárítjuk mások és a világ üzeneteit, vagy közömbösen viszonyulunk azokhoz. Napjainkban a piac törvénye, a mindenekfeletti teljesítés a cél, ez nem kedvez annak, hogy odafigyeljünk a világ üzeneteire, elmélyülten értelmezzük azokat, időt szánva rájuk. Pedig mindez létkérdés.

A három előadás után korreferátumok következtek. A kerekasztalt Téglási Ágnes (ny. főigazgatóhelyettes, MTA KIK) moderálta. A felkért hozzászólók Bobokné Belányi Beáta (ny. egyetemi docens, ELTE) és Orosz Adrienne (PhD hallgató, ELTE) voltak, a konferencián személyesen részt venni nem tudó Nagyné Kováts Lenke (ny. osztályvezető, MJP Megyei Könyvtár Debrecen) szavait a moderátor tolmácsolta.

A délutáni program első előadója Monok István (főigazgató, MTA Könyvtár és Információs Központ) volt. A mérleg nyelve a könyvtár című előadását azzal a meghökkentő kitétellel kezdte, hogy az ember és az emberi társadalom bár változik, nem fejlődik. Csupán a technika, a technológia fejlődik. Példaként azt hozta, hogy ugyan az internet világa új képi kultúrát hozott, de a középkori embernek – aki nem tudott olvasni – hasonló, legalább ilyen gazdag volt a képi kultúrája, ami aztán az olvasás elterjedésével megváltozott. Nemcsak az emberről, és az emberi társadalomról állította azt, hogy nem fejlődött, hanem a könyvtári rendszerről is. Ennek két olvasata is lehet. Az is, hogy egy jól kitalált és felépített rendszer, de az is, hogy nem jól működik,

mert – és napjainkban ez számít – nem piacképes, nem lehet üzletet, pénzt csinálni belőle. Napjainkban az információ: hatalom. Az információ-technológiával foglalkozó, hatalmas adatállományt kezelő cégek és a könyvtárak, ezeket az adathalmazokat előállító intézmények között mély szakadék húzódik. Az üzleti alapokon működő cégek az információt adatként kezelik, a modern technológiával, a mesterséges intelligenciával foglalkozó kutatások eredményeit felhasználva hatalmas adathalmazokat képesek kezelni. Ezt az adatvagyont – mely egy strukturált és rendszerezett adathalmaz – azonban a könyvtárak hozták létre, mégpedig több száz éven keresztül, évszázadok tudását felhasználva és felhalmozva. Az, hogy ezek az adatok (információk) katalóguscédula helyett adatbázisokban vannak, nem fejlődés, csupán technológiai változás. A könyvtárak súlya abban áll, hogy ezekben az adathalmazokban nem automatikus (bár gyorsabb, és az emberi gondolkodást automatizáló), hanem értelmes (az emberi gondolkodást nem csak modellező) keresésre képesek. A könyvtárak és könyvtárosok információkat előállító, rendszerező munkája érték. Érték az is, hogy képesek vagyunk átalakítani a tudásunk – pl. elsajátíthatjuk, de legalábbis megismerhetjük a mai generáció keresési logikáját. Míg a könyvtáros a tudás felől közelít, az információtechnológiával foglalkozó szakember az üzlet felől, de éppen ezért lehet a könyvtár és a könyvtáros a mérleg nyelve a tudás és az üzlet között. A könyvtáros szakma nagyon demokratikus. A könyvtár lényege, hogy bárki, aki oda betér, hozzájuthat az általa keresett információhoz. Ahhoz az információhoz, amit a tudományos és irodalmi író szerzők hoznak létre. Amit a könyvtáros hozzáad ehhez értékként az a tájékozottság, az elmélyülés az információkban, és azok strukturálása, rendszerezése. Az információtechnológiával

foglalkozó cégek hatalmas adathalamazok automatikus, gyors kezelésére képesek. Azonban ebben is szemléletváltásra van szükség – minden szereplő részéről: arra, hogy mindenki tisztában legyen azzal, hogy értéket állít elő, ismerje el a másik munkáját, senki ne húzzon belőle anyagi hasznot a másik kárára. Végül arról is szólt, hogy a könyvtáros szakma abból a szempontból is demokratikus, hogy részrehajlás nélkül szolgáltat mindenféle információt. Azt is, amivel magánemberként nem tud azonosulni. Ez maga a szakmaiság.

Az utolsó előadó Illés Julianna (osztályvezető, Verseghy Ferenc MK Szolnok) volt. Könyv és/vagy Internet. Hátrányos helyzetű olvasók a könyvtárakban című előadásában a szolnoki könyvtár tapasztalatait és gyakorlatát ismertette.

A második kerekasztalon – szintén Téglási Ágnes – vezetésével Fonyó Istvánné (ny. főigazgató, BME OMIKK) és Farkas Renáta (osztályvezető, SZE Egyetemi Könyvtár és Levéltár) reflektált az előadásokra, illetve Nagyné Kováts Lenke szavait tolmácsolta a moderátor.

A konferencia bezárásaként Billédiné Holló Ibolya, a Publika Magyar Könyvtári Kör vezetője megköszönte az előadóknak, a hozzászólóknak és a kollégáknak, hogy eleget tettek a meghívásnak. Kifejezte örömét azzal kapcsolatban, hogy a pandémia miatt több év kihagyás után ismét személyes jelenléttel rendezhettek konferenciát. A hely szellemehez méltón Széchenyi István szavaival búcsúzott: Hasztalan szórjuk el a legjobb vetőmagot, ha előbb nem szántottunk, abban a reményben, hogy nem szűnik meg a könyv, az olvasás, a technikai eszközök pedig segítenek abban, hogy mindenki hozzáférjen az olvasmányokhoz, a könyvhöz. ▶

BESZÁMOLÓ

KÖTETBEMUTATÓ AZ ESZTERGOMI FŐSZÉKESEGYHÁZI KÖNYVTÁRBAN

DOBÓ JUDIT
Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár

Sokéves munka eredménye látott napvilágot az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár, az Akadémiai Kiadó és Országos Széchényi Könyvtár közös kiadásában. A középkori könyvkultúra Esztergomban őrzött emlékeinek tudományos feldolgozását, leírását az MTA–OSZK Res Libraria Hungariae Kutatócsoport Fragmenta Codicum Műhelyének munkatársai, Körmendy Kinga, Lauf Judit, Madas Edit és Sarbak Gábor készítették el. A kötések leírásában Rozsondai Marianne, a vízjelek leírásában Pelbárt Jenő és Korondi Ágnes működött közre. A kötet társszerzői Boreczky Anna, Erdő Péter, Szoliva Gábriel, Dominique Vanwijnsberghe, Kateřina Voleková és Zsoldos Endre. Az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár, az Érseki Simor Könyvtár és a Városi Könyvtár kódexei című kötet Madas Edit szerkesztésében jelent meg, a Fragmenta et codices in bibliothecis Hungariae könyvsorozat 7/A jelzetű darabjaként. Így az 1983-ban induló sorozat két kötete is Esztergomhoz kapcsolható. A széria 1993-ban megjelent második tagja, a Mittelalterliche lateinische Handschriftenfragmente in Esztergom című kötet az esztergomi könyvtárakban őrzött kódextöredékeket írja le.

A most megjelenő kódexkatalógust Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom – budapesti érsek ajánlása után Körmendy Kinga esztergomi könyvgyűjteményeket ismertető állománytörténeti tanulmánya vezeti be, melyből

átfogó képet kapunk az Esztergomi Egyház könyvtárának történetéről a középkortól egészen napjainkig.

Az állománytörténeti bevezetőt a szerkesztő, Madas Edit írása követi, melyben a katalógus előzményeiről, Szelestei Nagy László, Berkovits Ilona művészettörténész és Kovách Zoltán könyvtárigazgató munkájáról, a kötet szerkezetéről, az egyes kódexeket leíró tételek felépítéséről olvashatunk.

Az ezt követő rövidítésjegyzék után a leírt kódexek könyvtárak szerinti, jelzetrendben történő felsorolása, majd a felsoroláshoz hasonlóan szintén könyvtárak szerint, jelzetrendben, az egyes kódexek nemzetközi gyakorlatot követő, a kódexre vonatkozó valamennyi információt tartalmazó tudományos leírása következik.

A leíró tételek fejrészében a jelzet, a szerző vagy cím, valamint a kódex anyagára, keletkezési idejére és helyére, terjedelmére vonatkozó adatokat tartalmazó összefoglaló sor szerepel. Ezt követi a kódex leírása a rövidítve idézett irodalommal, a külső leírással, az írásra, notációra, díszítésre, kötésre, bejegyzésekre, eredetre, használatra vonatkozó információkkal. A harmadik rész a tartalom leírása, melyben szerepelnek a szerző és a cím, incipit, explicit, megjegyzések, irodalom, kiadás és a párhuzamos kódexek. A meglévő kutatási eredmények összefoglalása mellett számos új kutatási eredmény jelenik meg a tételekben. A 70 katalógustétel között az egylapos kódextöredék leírásától a közel 400 levél terjedelmű díszkódex leírásáig találunk példát.

A katalógus használatát gazdag mutatórendszer segíti. Mivel a leírt kódexek jelentős része liturgikus kötet, a mellékletek egy része az ezekben való tájékozódást támogatja. Az első mutató a leírt magyarországi szerkönyvekben szereplő szentek ünnepeit veti össze egy táblázatban, majd ezt követi a szentek mutatója, utána pedig a himnuszok és szekvenciák jegyzéke. A 4. melléklet a vízjeleket írja le. Ezt követi az incipitmutató, majd a személynév-, helynév-, cím- és tárgymutató. A szakirodalmi szerzői névmutató után a kötet végére került a rövidítve idézett irodalom. A katalógust záró 32 tábla illusztrációt, képeket közöl egyes kódexekből.

A kötet szerkesztésével párhuzamosan zajlott egyes kódexek Fehrentheil Henriette és az OSZK Restauráló és Kötészeti Osztály munkatársai általi restaurálása, állományvédelmi kezelése. Megtörtént a kódexek digitalizálása, így a katalógus Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtárban őrzött köteteit virtuálisan is átlapozhatjuk. A könyvtár honlapján a Bibliotheca Digitalis Kódexek oldalon a leírt kódexek megtekinthetők.

A kötet bemutatójára, az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtárban őrzött valamennyi kódex kiállításának megnyitójára 2022. március 11-én került sor a Bibliotheca épületében. A katalógus a bibliotheca@biliotheca.hu e-mail-címen rendelhető meg.

BESZÁMOLÓ

DE THESAURO SUO NOVA ET VETERA – KINCSEIBŐL ÚJAT ÉS RÉGIT

IDŐSZAKI KIÁLLÍTÁS A *MEGÚJULÁS* KULTURÁLIS ÉVADBAN A PANNONHALMI FŐAPÁTSÁGI KÖNYVTÁR KLASSZICISTA TEREMKÖNYVTÁRÁBAN 2022. MÁRCIUS 21. ÉS 2023. MÁRCIUS 21. KÖZÖTT

ÁSVÁNYI ILONA
Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár

A Pannonhalmi Főapátság kulturális tevékenysége az utóbbi években egy-egy meghatározott hívószó köré szerveződik, ennek jegyében rendezik meg a képzőművészeti, a zenei, spirituális és teológiai-szakmai programokat, ehhez kapcsolódnak a Pannonhalmi Főapátsági Könyvtárban bemutatott időszaki kiállítások. Ez a hívószó 2018-ban a Kibékülés, 2019-ben a Csend, 2020-ban a Vendégség, 2021-ben az Emlékezés volt, 2022-ben pedig a Megújulás.

A klasszicista teremkönyvtár tíz tárlójában elhelyezett kiállítás címe: De thesauro suo nova et vetera – magyarul: Kincseiből újat és régit. A cím Szent Máté evangéliumából való, a 13. fejezet 52. versének részlete, mely így szól: „… Ideo omnis scriba doctus in regno caelorum, similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova et vetera.” Ezt a szentírási verset a Békés Gellért bencés atya és Dalos Patrik jegyezte Újszövetség így fordítja: „Minden írástudó, aki jártas a mennyek országának tanításában, hasonlít a családatyához, aki kincseiből újat és régit szed elő”, Simon László bencés atya pedig így:

„Minden írástudó tehát, aki a mennyek országának dolgaiban járatos tanítvánnyá lett, hasonló ahhoz a gazdához, aki raktárából újat és régit hoz elő."

A 2022-ben a könyvtárban rendezett időszaki kiállítás azt a könyvmentő munkát kívánja bemutatni, melyet a könyvtáros és a restaurátor, valamint a könyvtáros és a digitalizálással foglalkozó szakember együtt végez. Közös céljuk az, hogy a könyvtár gyűjteményében őrzött, az évszázadok során elhasználódott vagy megsérült muzeális köteteket restaurálva-megújulva vagy fakszimile-reprint formájában még a további századokban is megcsodálhassák az érdeklődő látogatók.

A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár a nemzeti kulturális vagyon része, gyűjteménye jelentős része „régi könyv", muzeális, védett dokumentum. A Világörökség címet birtokló Pannonhalmi Főapátság épületegyüttesében elhelyezkedő könyvtár hozzátartozik a Világ Kulturális Örökségéhez is. A könyvtár védett állományába a kódexek, az ősnyomtatványtár, az antikvagyűjtemény, az RMK-állomány, illetve egyéb különgyűjtemények tartoznak. Ez utóbbiak a Benedictina (minden bencés vonatkozású kézirat és nyomtatvány), a Jesuitica (jezsuitákkal, illetve a jezsuita renddel kapcsolatos, idegen nyelvű kéziratos anyag), a Hungarica (ajándékokból, bencés szerzetesek és világi adományozók hagyatékából kialakult, nem bencés vonatkozású kéziratgyűjtemény). A látogatók számára sajátos élményt jelent az egyféle „látványraktárként" működő klasszicista teremkönyvtárban elhelyezett állományrész megtekintése.

A különleges gyűjtemény különleges gondozást igényel. A könyvtár fontos feladatának és küldetésének érzi, hogy a gyűjteményében fennmaradt kulturális kincset a

21. század kihívásainak megfelelve, korszerű informatikai háttérrel a nemzet és az egész emberiség számára méltón megőrizze, feltárja, gyarapítsa és közvetítse. Ennek érdekében az állományát folyamatosan gondozza, a történelem folyamán többször szétszóródott könyvgyűjteményt anyagi lehetőségei szerint rekonstruálja, és gondoskodik annak fizikai védelméről. A muzeális gyűjtemény vagyon- és tűzvédelme a könyvtár egész területén megoldott, a fizikai állagmegóvás (preventív általános állományvédelem és egyedi restauráltatás) folyamatos.

Pályázatok segítségével, a könyvtár általános restaurálási programja alapján, 2002 és 2006 között az ősnyomtatványtár, az RMK-gyűjtemény, a Benedictina, a Jesuitica és a Hungarica gyűjtemény preventív védelme valósult meg. 2006 és 2014 között a klasszicista könyvtárteremben folytatódott az általános állagmegóvás, ahol a teljes gyűjtemény nagyobb része helyezkedik el. (A pannonhalmi klasszicista teremkönyvtár Magyarország egyik legismertebb, leglátogatottabb műemlékkönyvtára. A közel 400.000 kötetes teljes állományból a 17-19. századi anyag szinte teljes egészében, és a 20. század eleji anyag is itt található.) Az elmúlt két évtizedben pályázati támogatásból és önerőből folyamatosan végezte a könyvtár a védett állomány egyes darabjainak restauráltatását is. 2002-ben az ősnyomtatvány-antikva gyűjtemény általános állagmegóvása során a könyvtár elkészítette az ebben a gyűjteményben leginkább restaurálásra szoruló művek jegyzékét, fontossági sorrendet felállítva. A következő évektől – 2003 és 2022 között – e jegyzék alapján tudatosabbá vált az egyes kötetekkel kapcsolatos állományvédelmi munka.

(A cikk a 33. oldalon folytatódik.)

BIBLIA
Nürnberg: Anton Koberger, 1487

RESTAURÁLÁS ELŐTT

RESTAURÁLÁS KÖZBEN

RESTAURÁLÁS UTÁN

GEILER, Johannes von Kaysersberg:
Navicula sive speculum fatuorum Prestantissimi sacrarum literarum …
Argentorati: Johann Knobloch, 1513.

RESTAURÁLÁS ELŐTT

RESTAURÁLÁS KÖZBEN

RESTAURÁLÁS UTÁN

A muzeális dokumentumok preventív, általános állományvédelme és az egyes kötetek restaurálása költséges feladat. A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár 1998 óta sikeresen pályázik erre a célra különböző támogatóknál. Ezek közül az 1993-ban létrejött Nemzeti Kulturális Alap (NKA), a mindenkori kulturális minisztérium és a 2016-ban létrejött Gerő Éva Alap (2021-től Gerő Éva és Gerő Katalin Alap) a legjelentősebb. A könyvtár az elmúlt években minden lehetséges alkalommal nyújtott be pályázatokat egyedi restauráltatásra és általános állománygondozásra. Az alábbiakban a támogatást nyújtó szervezetekről, a restaurálást, állagmegóvást, digitalizálást végző műhelyekről állítottunk össze rövid bemutató ismertetőt.

Nemzeti Kulturális Alap

A Nemzeti Kulturális Alap (NKA) az 1993. évi XXIII. törvény értelmében jött létre, elkülönített állami pénzalapként, a kultúra támogatására, fedezete a kulturális járulék lett. A célja az volt, hogy a kultúratámogatás ne legyen kiszolgáltatva a költségvetésnek. Az Alap kezelését 1996-ig a Művelődési és Közoktatási Minisztérium főosztálya látta el, majd a Nemzeti Kulturális Alap Igazgatósága, 1999-ig. Az 1999-es költségvetési törvény megszüntette az Alap önálló státuszát, és Nemzeti Kulturális Alapprogram néven fejezeti kezelésű célelőirányzatként a központi költségvetés Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma fejezetének egyik alcímébe helyezte. 2006-tól a Nemzeti Kulturális Alapprogram ismét Nemzeti Kulturális Alap néven működik. 2010-től az Országgyűlés megszüntette a kulturális járulékot, az Alap fő bevételi forrása az ötöslottó szerencsejáték játékadójának 90 %-a. 2016-ban a minisztériumi háttérintézmények felülvizsgálata során a

Nemzeti Kulturális Alap Igazgatóságát megszüntették, jogutódja az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő lett.

A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtárnak 1998-tól kezdődően volt módja arra, hogy pályázati támogatást szerezzen a Nemzeti Kulturális Alaptól.

A támogatási célok között mindig is kiemelten szerepelt a preventív, általános állományvédelem, az egyedi restauráltatás, az állományvédelmi eszközök beszerzése, a biztonságtechnikai rendszerek kiépítése és korszerűsítése. Ezen kívül lehetett még pályázni számítógépes katalogizálásra, adatbázis-építésre és digitalizálásra is.

A kulturális minisztérium, mint támogató

Művelődési és Közoktatási Minisztériumot a rendszerváltás után, 1999 és 2006 között leválasztva az oktatásügyet, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztérium váltotta. Az intézmény neve az oktatásüggyel kibővített feladattal 2006 és 2010 között Oktatási és Kulturális Minisztérium. 2010-től a feladatkörök tovább bővültek, az Oktatási és Kulturális Minisztérium, az Egészségügyi Minisztérium, a Szociális és Munkaügyi Minisztérium, és az Önkormányzati Minisztérium sportpolitikáért felelős részlegének összevonásával. A kulturális minisztérium neve Nemzeti Erőforrás Minisztérium lett.

A minisztériumi pályázatok ugyancsak 1998-tól nyíltak meg a Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár számára. A minisztériumnál szintén restaurálásra, valamint állományvédelmi és számítástechnikai eszközök és könyvtári bútorok beszerzésére és restaurálására, továbbá dokumentumvásárlásra lehetett pályázni.

(A cikk a 36. oldalon folytatódik.)

Három művet tartalmazó kolligátum kötet: (1.) SENECA, Lucius Annaeus: In hoc opere contenta, Ludus L. Annaei Senecae De morte Claudij Caesaris: nuper in Germania re[per]tus cum scholijs Beati Rhenani. **(2.)** SYNESIUS ,Cyrenensis: De laudibus Caluitij, Ioane Phrea Britanno interprete, cu scholijs Beati Rhenani. **(3.)** ERASMUS Roterodamus: Moriae Encomium, cum commentariis Gerardi Listrij, trium linguarum periti. Kiadási adatok: [Basel] Basileae: [Froben, Johann] in Aedibus Ioannis Frobenii, [1515]

RESTAURÁLÁS ELŐTT

RESTAURÁLÁS KÖZBEN

RESTAURÁLÁS UTÁN

Gerő Éva és Gerő Katalin Alap

Dr. Gerő Gyula – könyvtáros, szerkesztő – 2015 őszén azzal a kéréssel és ajánlattal kereste meg a Pannonhalmi Főapátságot, hogy elhunyt lánya, Gerő Éva emlékére egy alapítványt szeretne létrehozni, mely alapítvány kezelőjének a Főapátságot kérte fel.

Pannonhalma vállalta a feladatot. Alapos előkészítés után 2016. március 17-én megszületett a Gerő Éva Alap. Az erről szóló „Megállapodást" dr. Gerő Gyula, mint alapító, és dr. Várszegi Asztrik, mint a Pannonhalmi Főapátság képviselője írta alá.

2020. február 18-án Gerő Gyula másik lányát, Katalint is elvesztette. 2021 tavaszán az alapító kinyilvánította azt a szándékát, hogy az Alap nevének megváltoztatásával Katalin lányának is szeretne emléket állítani; az alapítvány neve Gerő Éva és Gerő Katalin Alap legyen. A módosított Megállapodást dr. Gerő Gyula és Hortobágyi T. Cirill főapát 2021. augusztus 3-án írta alá.

Az alapítvány alaptőkéje 51.000 €, azaz ötvenegyezer Euró, melynek kamata, kb. 300.000 Ft használható fel évente. Az Alapról szóló Megállapodás értelmében, amennyiben az alaptőke kamata nem éri el a 300.000 Ft-ot, az Alapító, Gerő Gyula kiegészíti azt, amíg él.

Az Alaptól pályázattal elnyerhető támogatás kedvezményezettje egyik (páros) évben valamely magyarországi egyházi-felekezeti könyvtár, másik évben a Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár.

Az Alap célja valamely magyarországi egyházi,

felekezeti könyvtár számára forrás biztosítása egyedi és általános restaurálásra, állagmegóvásra, állományvédelmi és egyéb, az állagmegóvást elősegítő eszközök beszerzésére, cseréjére, felújítására, illetve hozzájárulás e célok megvalósításához.

A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár a fentieken kívül a támogatást felhasználhatja a régi gyűjteménye gyarapítására, alapvető muzeális dokumentumok beszerzésére és a bencés rend feloszlatása (1786) előtt a könyvtár tulajdonában lévő könyvek visszavásárlására is.

A pályázati támogatást 2015-ben, első alkalommal a pannonhalmi könyvtár kapta meg, az Alap első nyilvános pályázatát 2016-ban hirdette meg.

Ahogy az embereknek, úgy a tárgyaknak – könyveknek is – vannak orvosai, ők a restaurátorok. Egy régi könyvhöz, értően, avatottan, érdemben csak komoly irodalmi, történelmi, kultúrtörténeti ismeretek birtokában szabad közelíteni. De egy több száz évvel ezelőtt pergamenre írt, természetes alapanyagú festékekkel színezett-díszített, fatáblás, bőrkötéses könyv konzerválása vagy javítása komoly fizikai, kémiai, sőt biológiai ismeretet is követel.

Restaurátoraink – Ars Alba Restaurátor Bt.

Ars Alba Restaurátor Bt.

Cím: 2000 Szentendre, Alkotmány utca 14.
Telefon: 06-26-315-456
E-mail: info@arsalba.hu

Az Ars Alba Restaurátor Bt. családi vállalkozásként indult a kilencvenes évek elején. Fehrentheil Henriette és Schramkó Péter a pannonhalmi bencés gimnázium tanárai és egyben a Főapátsági Könyvtár papír- és

könyvrestaurátorai voltak. Később a vállalkozásukkal Szentendrére költöztek, de a szoros emberi és munkakapcsolat megmaradt.

A filológia elméleti világa mellett mindkettejüket érdekelte, és érdekli a papír és a könyv anyagi, tárgyi mivolta, mindaz, ami hordozza, megőrzi, magukba zárja vagy éppen keletkezteti mai világképünket. Restaurátori tanulmányaikat az Országos Széchenyi Könyvtár szakmai keretei között végezték.

Szentendrére költözésük után a műhely kibővült. Sok ma az országban dolgozó könyvrestaurátor kezdte szakmai pályafutását az Ars Alba Restaurátor Bt. keretei között.

A műhely az elmúlt több mint harminc esztendőben főként nagy egyházi gyűjtemények számára dolgozott. Ez leginkább könyvtári könyvek, kódexek, kéziratok, levéltári iratok, pergamen és papír oklevelek állagmegóvását, konzerválását jelenti. Ugyanakkor múzeumok számára is restaurálnak papír alapú képzőművészeti alkotásokat, metszeteket, grafikát is.

A könyvek, kéziratok, oklevelek, grafikák fizikai tárgyak. Természetünknél fogva a pusztulás, enyészet, lassú vagy drámaian gyors elbomlás útját járják, akárcsak létrehozóik. Koruknak nem csak szellemi, de tárgyi lenyomatai is. Sokat elárulnak készítőik életkörülményeiről, ízléséről, technikai tudásáról, szokásairól. Fizikai mivoltuk tanulmányozása, tisztelete kell ahhoz, hogy a restaurátor csak a szükséges mértékben avatkozzon be, a tárgyak megőrzése ne jelentse

azok átalakítását. Használatukat ezek a szempontok sokszor korlátozzák is. A megőrzés és a kutathatóság érdekében végzett digitalizálás napjaink megoldásának tűnik, de fontos látni a korlátait. A fizikai dokumentumokban fennmaradt szöveg ugyan átmenetileg biztonságban van a szervereken, de például a kötéstechnika, a mesterségbeli és anyaghasználati jellemzők sokszor egy kódexen belüli sokfélesége és egymásutánisága nem digitalizálható. Elvész az az összefüggés, ami a kultúra egészét jelenti. A restaurátor kifejezés szó szerinti jelentése helyreállító. Helyesebb és korszerűbb talán a konzervátor kifejezés használata. Jobban kifejezi küldetésük eredeti irányát, a megőrzést.

Habent sua fata libelli…

Habent sua fata libelli – írta Terentius Maurus Carmen heroicum című művében. A szállóigévé vált mondás eredeti jelentése az, hogyha nem olvassák őket, akkor poros polcra kerülnek. Az utókor azonban – önállósítva a mondást az eredeti szövegkörnyezettől – abban az értelemben is használja, hogy a könyvek olykor nagyon kalandos úton cserélnek gazdát. Előfordul, hogy ellopják őket, lappanganak, olykor tiltólistára kerülnek, természeti katasztrófák vagy csak a gyakori használat következtében megrongálódnak, megsemmisülnek.

Ismert, hogy a könyvnyomtatás feltalálása előtt a kódexeket úgy sokszorosították, hogy lemásolták őket. Általában így is egy önálló mű

keletkezett, hiszen a másolatot gyakran egyedi, az eredetitől eltérő díszítésekkel látták el, és a kézírás sem egyezett meg az eredetivel.

A könyvnyomtatás feltalálása után lehetővé vált, hogy nagyobb mennyiségben állítsák elő ugyanazt a művet. Az egyes kiadások még az ősnyomtatványok esetében sem voltak teljesen egyformák, hiszen más-más nyomdának más-más volt a betűkészlete. Az egyes példányok más-más kötést is kaptak, így az ősnyomtatványok is egyedieknek számítanak.

A 19. században – talán összefügg a romantikával, mint korszellemmel és a műszaki fejlődéssel mindenképpen – felmerült az igény, hogy a régi könyvekről az eredetihez majdnem teljesen hű másolatokat készítsenek. A fototechnika fejlődése kiváltotta a korábbi megoldásokat, melyek során fa- és rézmetszet vagy litográfia (kőnyomat) formájában állítottak elő az eredetire emlékeztető, de teljesen meg nem egyező dokumentumokat. Napjainkban fotótechnika segítségével állítják elő a hasonmásokat: a fénymásolatokról klisírozással, illetve fénynyomatról (fotoprint).

A hasonmás kiadások esetében megkülönböztetünk fakszimile és reprint kiadványokat.

A fakszimile, faximile vagy facsimile a latin fac simile, „tedd hasonlóvá” szókapcsolatból egy dokumentumnak nyomdai sokszorosítással készült, eredeti méretű, teljesen hű mása. A fakszimile könyvek esetén a korabeli kötést is rekonstruálják, és az igényesen megválasztott

papír is az eredetire hasonlít, így a legigényesebb bibliofil szempontoknak is megfelel, előállítása viszont meglehetősen költséges.

A reprint a latin re- újra és print nyomtat, nyomtatás kifejezésekből keletkezett fogalom. Szintén az eredeti dokumentum rekonstruálására szolgál, de kevésbé igényes formában. Célja inkább a sokszorosítás, a közgyűjtemények állományának gyarapítása, hogy egy-egy mű minél szélesebb közönséghez eljusson, tehát elsősorban használati igényeket próbál kielégíteni. Olcsóbb, egyszerűbb papírra nyomtatják, kivitelezésében kevésbé reprezentatív.

A fakszimile és a reprint kiadás nagy jelentőségű olyan esetekben, amikor az eredeti értékes irat elpusztulásától, elkallódásától kell tartani, illetve ha egy hiánypótló, érdeklődésre számot tartó, ritka, vagy már nem könnyen hozzáférhető dokumentumot, esetleg unikumot (egyetlen példányban fennmaradt nyomtatvány) az eredetihez teljesen hű formában nagyobb példányszámban akarnak hozzáférhetővé tenni. Célja az ismeretterjesztés mellett az államegóvás: az eredeti dokumentumok helyettesítése kiállításokon, kutatói munkában vagy éppen az oktatásban, továbbá a könyvgyűjtők igényeinek kiszolgálása. Ugyanannak a könyvnek elkészíthető mind a fakszimile, mind pedig a reprint változata is.

A fakszimile kiadványok mellé gyakran mellékelnek szövegkiadást, az eredeti szöveg mai átiratát, illetve fordítását, valamint tanulmányt.

Fakszimilék, reprintek, a Pytheas Könyvmanufaktúrától

Pytheas Könyvmanufaktúra
Cím: 1221 Budapest, Budafok, Rózsavölgy, Ady Endre út 71.
Telefon / Fax: 06-1-424-7822, 06-1-424-7823
E-mail: info@konyvmanufaktura.hu, info@miveskonyv.hu

A Pytheas Kft. családi tulajdonú vállalkozásként indult 1990-ben, alapítója Kelemen Eörs és felesége. Első, cégalapító kiadványuk Laszlovszky József: A magyar címer története című könyvecskéje volt, mely azonnal jelentős sikert hozott. Az azt követő kiadói fellendülés majd visszaesés viharában a biztonságosabb utat, a grafikai, nyomdai előkészítő és kivitelező munkát választották. A technikai fejlődést követve tevékenységük a digitalizálás irányába tolódott el, professzionális eszközökkel digitális nyomtatást végeztek és végeznek.

2001-ben a Xerox Magyarország megbízásából elvégezték az Országos Széchényi Könyvtárban őrzött Corvinák 35 kötetének digitalizálását. A kódexek digitalizálása során nagy tapasztalatra tettek szert régi kéziratok és ősnyomtatványok digitalizálásában, ezzel új perspektívát tudtak nyitni a magyar kulturális örökség szélesebb körű megismertetésében.

Ebben az évben megvásárolták azt a régi családi villát Rózsavölgyben, melyet Kelemen Eörs nagyapja, Laszgallner Oszkár építész és festőművész épített. Itt alakították ki a teljes kiadói és kisnyomdai vertikumot a könyvkötészettel és értékesítéssel együtt. Így jött létre a Pytheas Kiadó és Könyvmanufaktúra.

A folyamatos technikai fejlesztések mellett, a digitalizáció világában maradandó értékek megteremtésére törekednek.

Könyvkötő műhelyük az igényes, kis példányszámú vagy egyedi könyvek kötésére specializálódott. A hagyományos kézi könyvkötés eszközeivel új kiadású, különleges kivitelű egyedi kötésektől, fakszimile könyvek korhű kötésén keresztül, régi kódexek kötésének restaurálását is vállalják.

Műhelyük, könyvkötészetük a kiadóval szorosan együttműködve dolgozik. Létrejöttét a Pytheas Könyvkiadó profilja is szükségessé tette, mivel az általuk készített reprint, vagy fakszimile könyvek általában különleges, már régen elfeledett, vagy legalábbis ma már nemigen alkalmazott könyvkötő módszereket igényelnek. Hiszen egy Mátyás-corvina hű másolatának elkészítésére ma már nem sok könyvkötő vállalkozik. Ehhez hatalmas mesterségbeli tudás, és nagyon sok év gyakorlat, valamint a régi könyvkötő technikák mély ismerete szükséges.

A kiadó szellemében a gutenbergi hagyományokat idézi, ahol a nyomda, a kiadó és a terjesztő egységben fejlődött. A korszerű digitális eszközöket ötvözve a régi kézműves könyvkötés technikájával megvalósult a POD, azaz „print on demand”, az igény szerinti nyomtatás. Ezen elv alapján működik a mai kornak megfelelő nyomda és kiadó, mely rugalmasságával, gyorsaságával, magas minőségi követelmények mellett szolgálja megrendelőit. ▶

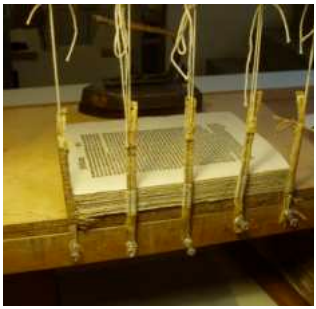

BESZÁMOLÓ

A KÖNYVTÁR A TELJESSÉGET ÉS AZ ÖRÖK RENDET TÜKRÖZI

Megújult az Evangélikus Hittudományi Egyetem Könyvtára

DR. KERTÉSZ BOTOND
Evangélikus Országos Gyűjtemény

Mind külcsínében, mind szolgáltatásai terén megújult az Evangélikus Hittudományi Egyetem Könyvtára. Olvasói tere az országban másodikként ezentúl a nap huszonnégy órájában várja az olvasókat. Az ünnepélyes átadót 2022. február 8-án tartották.

A könyvtár – a levéltár és a múzeum mellett – az az intézmény, amelynek „munkaköri leírása” szerint is konzervatívnak kell lennie. Ez ebben az esetben nem értékítélet, még kevésbé politikai kategória, hanem egyszerűen azt jelenti, hogy a gyűjtés és a megosztás mellett a megőrzés – a konzerválás – az egyik legfontosabb feladata. A világ minden tudásától csak egy kattintásra élő korunkban hajlamosak vagyunk úgy gondolni a könyvtárra, mint amely nemcsak konzervatív, hanem már idejemúlt képződmény is. A könyvtárosok azonban nem hajlandók elfogadni ezeket az előítéleteket. Több mint harminc éve az első plasztikkártyámat nem a bankomtól, hanem az Országos Széchényi Könyvtártól kaptam.

Az Evangélikus Hittudományi Egyetem Könyvtára 2022-ben is olyan újítással állt elő, amely elpusztíthatatlan életösztönét, sőt életerejét bizonyítja. Megújult olvasói tere az országban másodikként ezentúl a nap huszonnégy órájában várja az olvasókat, akik akár helyben is használhatják

az elérhető köteteket, de az önkiszolgáló kölcsönzésre is lehetőség nyílik. Természetesen a világháló „nagy könyvtára” továbbra is nyitva áll mindenki előtt. Az EHE könyvtárának megújult honlapja, keresési szolgálatatásai és a mögötte teljesen kicserélődött informatikai háttér biztosítja, hogy könnyebben, gyorsabban, hatékonyabban lehessen mindent megtalálni és megismerni, ami magyar és evangélikus.

A megnyitón Csepregi Zoltán rektor köszöntötte a megjelenteket, és osztott meg két idézetet: az Apostolok cselekedeteinek könyvéből azt a mondatot, hogy a Béreában élő zsidók naponta tanulmányozták az írásokat, Horatiustól pedig azt, hogy a régi nagy szerzőket nemcsak naponta, hanem éjjel-nappal olvasni kell. A megújult könyvtár segítségével immár ez utóbbi sem lehetetlen.

Szemerei János, a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület püspöke az igei szolgálatában arról a bizalomról beszélt, mely oly igen hiányzik társadalmunkból. A könyvtár éjjel-nappal nyitott ajtaja erről a bizalomról (is) szól.

Hubert Gabriella, az Evangélikus Országos Gyűjtemény igazgatója az evangélikus könyvtár és az egyetem könyvtára közötti, évtizedek óta tartó, szoros együttműködést hangsúlyozta. Egy ideális világban nincsen hírértéke annak, hogy egymáshoz közel álló két intézmény a feladatokat megosztva, egymást támogatva dolgozik együtt. De sokszor tapasztaljuk, hogy a reális világban ez nem is olyan természetes.

Monok István, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának főigazgatója az egyensúlyról beszélt, amelyet egy jó könyvtár a digitális és a fizikai világ között meg tud teremteni. A könyvek világát ismerő, kutató és szenvedélyesen szerető főigazgató a könyvtárban azt is meg tudta mutatni, hogy milyen sokat jelent valóban látni, megfogni, érzékelni az igazi könyveket, és nemcsak egy fájlba belepillantani, amelynek nincsen vastagsága, kiterjedése, fizikai valósága.

A megnyitó végén Mészáros Kornélia, könyvtárvezető ismertette azt a rengeteg zajjal és porral járó tevékenységet, amelynek a végén megújult a könyvtár olvasótere, valamint a képernyők előtt végzett sok-sok munkát, amellyel felfrissült az informatikai rendszere. Számtalan segítő neve hangzott el, akik nélkül nem valósulhatott volna meg a fejlesztés: rektortól a gimnazista önkéntesekig, tudományban megőszült professzoroktól a sittet hordó segédmmunkásig mindenkinek megvolt a maga pótolhatatlan feladata. Biztos, hogy nem véletlenül van ez így: valahol minden könyvtár a teljességet és az örök rendet tükrözi. Ebben pedig mindenkinek része van – az Evangélikus Hittudományi Egyetem Könyvtárában mostantól az év háromszázhatvanöt napjának valamennyi órájában.[1] ▶

[1] Forrás: evangelikus.hu 90 ▶
Fotó: Adámi Mária, Tegzes Béla

BESZÁMOLÓ

REFORMÁTUS GYŰJTEMÉNYI TALÁLKOZÓ 2022 – KECSKEMÉT

BÁN MAGDOLNA
Kecskeméti Református Egyházközség Könyvtára és Levéltára

Főszervezőként nem biztos, hogy én vagyok a legilletékesebb, hogy írjak erről a találkozóról. Mégis úgy gondoltam, hogy azok számára, akik már hosszabb ideje tagjai az Egyházi Könyvtárak Egyesülésében, netalántán nyomon követik az egyes felekezetek gyötrődéseit, nehézségeit, illetve pont fordítva, egyáltalán semmit nem tudnak ezekről a dolgokról, talán egy kis ismertető nem árthat. Egyáltalán miért is gondoltam azt, hogy jó lenne ezt a találkozót mindenképpen a korlátozások feloldása után megszervezni?

Bevallom, régi vágyam volt, hogy végre a katolikus és evangélikus felekezet jó példáját, összetartását látva mi is találkozzunk, megismerjük egymást, leüljünk egy asztalhoz és egyáltalán elkezdődjön egy párbeszéd közöttünk. Akik ismernek bennünket, a felekezetünkhöz tartozó egyházi gyűjteményeket és képviselőiket, azok jól tudják, ha feszültség nem is, de különösebben szoros összetartás sem volt közöttünk. Az egyesülésünkön belül is a református szekciót hosszú évek óta igazából a négy egyházkerületi gyűjtemény képviselői, Sárospatak, Debrecen, a Ráday

Gyűjtemény és Pápa képviselte. Az elmúlt időszakra talán jellemző volt az, hogy a csurgóiak, a debreceni Maróthi könyvtár és mellettünk, kecskemétiek mellett megjelentek és rendszeresen ott voltak rendezvényeinken a kisebb, úgynevezett kollégiumi gyűjtemények, mint Kunszentmiklós és Hódmezővásárhely képviselői. Kimondva, kimondatlanul egyfajta határvonal húzódott közöttünk, amelynek áthidalására most tettünk egy kísérletet. A meghívottak nemcsak könyvtárak, hanem levéltárak és múzeumok fenntartói és munkatársai voltak. Összesen 40-en fogadták el a meghívást és jöttek el hozzánk, valamint legnagyobb örömömre élő közvetítésbe becsatlakozva 8-an, később a megadott linket visszanézve 65-en kísérték figyelemmel az eseményt. Ahogy a végén Orosz Anna kamarásunk is a szívünkre helyezte, mi kisebb gyűjtemények szerencsésnek mondhatjuk magunkat abban a tekintetben, hogy fenntartóink jóval nagyobb érdeklődést mutatnak az irányunkba, hiszen két fenntartó lelkipásztor Kunszentmiklósról és Hódmezővásárhelyről eljött közénk. A házigazda kecskeméti egyházközség kibővített elnöksége nemcsak hogy támogatott a találkozó megszervezésében, hanem egészen zárásig velünk együtt volt. Terített büféasztal várta a korábban érkezőket, ahol elsősorban az ismerkedésé volt a főszerep. Nagyon sok gyűjteményben az utóbbi időszakban személyi változás történt, így voltak közöttünk olyanok

is, akikkel eddig még személyesen soha nem is találkoztunk. Két olyan könyvtár képviselőit is meghívtam, akik ugyan muzeális állománnyal nem rendelkeznek, de mégis úgy gondoltam, hogy közénk tartoznak. Közöttünk voltak a KGRE Török Pál Kari Könyvtár két kolléganője, valamint Nagykőrösről a KGRE Pedagógiai Karának három új, 2022. január óta munkába álló könyvtárosa. A köszöntés, áhítat után néhány szóban beszámoltam azokról a kollégákról, gyűjteményekről, akik nem tudták elfogadni a meghívásunkat, majd dr. Berecz Ágnes, az Országos Református Gyűjteményi Tanács elnöke szólt hozzánk. Ezt követően mindenki 5-10 percben beszélt az elmúlt két évben történtekről, a változásokról és a jövőbeni tervekről. Onnan, ahonnan többen is érkeztek, bemutatta a vezető a jelenlevő kollégákat és beszámolt a kinevezésekről, új tisztségviselőkről. A hosszabb szünetet kihasználva a jelenlévő EKE-tagok képviselőivel összejöttünk egy rövid egyeztetésre a tisztújítással kapcsolatban, de sajnos megnyugtató és végleges döntést még nem sikerült hoznunk. A találkozó második felében pedig igyekeztünk aktuális kérdésekről eszmét cserélni. Talán közeledtek egymáshoz az álláspontok és oldódott a kétség, feszültség azokban, akik esetleges pesszimizmussal érkeztek a találkozóra. Egyértelmű volt, hogy egy nagyobb gyűjtemény másfajta jellegű problémával küzd, mint egy kisebb, akár iskolai könyvtárként

működő. Szóba került a gyűjteményi szabályrendelet, amelyet még Gaborjáni Szabó Botond alkotott meg, a digitalizáció, az elérhetőségek feltüntetése a honlapokon, kiadványok szerkesztésének, kiadásának kérdése. Egyáltalán szükséges-e még papír alapon bármit is megjelentetni? Ahogy az egyik hozzászólásban elhangzott, a találkozó egyfajta "lelkigondozás" is volt. Hiszen ha nem is a hozzászólásokban, de az ebéd közbeni beszélgetésekben mindenki elmondhatta az örömeit és nehézségeit. A társaság igazán a nap végére oldódott fel: számunkra ez azt sugallja, hogy szükség lesz folytatásra, ha nem is őszszel, de jövőre mindenképpen érdemes lenne ismét összejönni. ▶

TUDOMÁNY

ÚJ KORSZAK KEZDŐDIK

FOLYÓIRATFELDOLGOZÁS MODERNIZÁLÁSA A TTRE KÖZGYŰJTEMÉNYEIBEN

BALOGHNÉ VIDA IRÉN
Tiszántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtára

A Tiszántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtárában 2022 januárjától a folyóiratok teljes körű feldolgozása a Corvina integrált könyvtári rendszeren keresztül valósul meg. Ez lehetővé teszi számunkra, hogy még pontosabb, gyorsabb, naprakész tájékoztatást tudjunk nyújtani olvasóinknak.

A folyóiratfeldolgozás során már eddig is használtuk a Corvina integrált könyvtári rendszer JavaCAT (Katalogizáló) modulját, de a JavaSER (Periodikumok nyilvántartása) és a JavaACQ (Szerzeményezés és állomány-nyilvántartás) modulok bevezetése eddig nem történt meg. Már évek óta foglalkoztat ezek használata, de a megvalósítás ez év elejéig váratott magára. Ennek érdekében több továbbképzésen is részt vettem, de mindig volt valami, ami lassította az áttérést. Ilyen volt a Covid-járvány, a vezetőváltás az intézményünkben és a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár (DEENK) sem tudott korábban ezzel érdemben foglalkozni, ám az ő segítségük elengedhetetlen volt a közös katalógus-használat miatt. 2020 végén sikerült kellő támogatást kapnom mind a vezetőség, mind a DEENK részéről. Ezek után már komolyabban is foglalkozhattam az új modulok bevezetésének előkészítésével. Neki is

láttam feleleveníteni a néhány évvel korábban elvégzett továbbképzések anyagát, majd az Oktatási adatbázisban hozzáláttam a modulok használatának gyakorlásához. 2021-ben néhány folyóirattal végre elkezdhettem a JavaSER használatát. Jó döntés volt, hogy nem egyből a teljes kurrens folyóirat-állományra terjesztettem ki az új rendszer bevezetését, hanem a fokozatosság elvét követve kiválasztottam nyolc különböző periodicitású, beszerzési módú és megőrzés szempontjából is eltérő folyóiratot. Ennek előnyeit igazán akkor éreztem, amikor ez év elején megkezdtem a közel 140 folyóirat érkeztetését a modulon keresztül. Így már egy ismert, a gyakorlatban is kipróbált, számomra is átlátható rendszert használhattam. Majd megtörtént az előző évben érkeztetett nyolc folyóirat állományba vétele is a JavaACQ modulon keresztül.

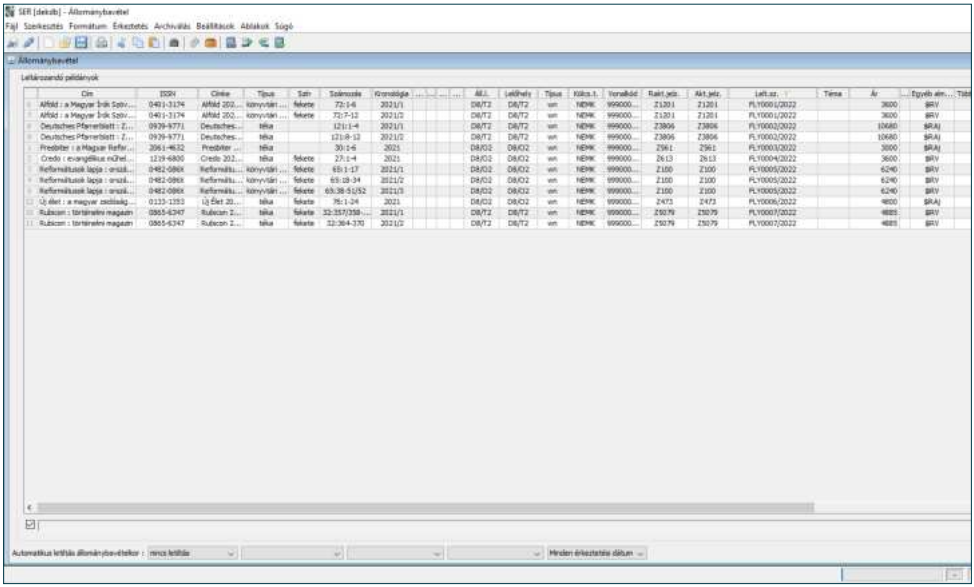

Cím: Reformátusok Lapja (Budapest) (1957) Reformátusok lapja : országos református hetilap / Magyarországi Református Egyház ; fel.szerk. Szamosközi István
Megjelenés: Budapest : [Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya], 1957-
Gyakoriság: Hetenként
Megjegyzések: Kiadóváltozás: Budapest : Reformátusok Lapja Kiadóhivatala (1985-)
Állandó melléklet: Boldog, aki olvassa Biblia éve mozaik (2008-2012), Református Kárpát-medence (2012-2013)
Melléklet: Reformáció (43.) (az 1956. nov. 4/9-i hetilap hasonmás kiadása) (2016); Reformátusok lapja (magazin, okt. 28.) (43.) (2018)
Mértékadó : keresztény szellemiségű, kéthetes rádió- és televízióműsor
Az út : országos református hetilap
Számozás: 1.évf. 1.sz. (1957. márc. 31.)-
ISSN: 0482-086X 1419-8568 (online)
ETO jelzet: 284.2
Egyéb nevek: Magyarországi Református Egyház
Internet cím: A cikkek teljes szövege
Lásd még: Mind (2), Melléklet, különszám (1), Előzmény (1)
Állományadatok: 8(1964)-
Mellékletek:
Indexek:

Így 2022 januárjától könyvtárunkban már nemcsak a könyvek, hanem a folyóiratok nyilvántartása is a Corvina Integrált Könyvtári Rendszerben történik. Ezzel egy új korszak kezdődik a folyóiratok feldolgozásában, de ennek a munkának még koránt sincs vége, hiszen 2023 elején fogom állományba venni a modulon keresztül a kurrens folyóiratok nagy részét.

De mi az előnye mindennek? Korábban a folyóiratok nyilvántartására Excel-táblát, nyilvántartó kartont és leltárnaplót használtam. Az előfizetések és az érkeztetések nyomon követése Excel-táblán, az állományba vétel és a nyilvántartás pedig leltárnaplón és nyilvántartó kartonon keresztül történt. Ezek használatát váltják most fel a Corvina Integrált Könyvtári Rendszer moduljai. Sokkal gyorsabb és egyszerűbb lesz majd a folyóirataink nyilvántartása, a statisztikai modul segítségével pedig átfogóbb képet fogunk kapni a folyóiratállományunkról. Használatával olvasóink is sokkal gyorsabban tájékozódhatnak kurrens időszaki kiadványainkról. Eddig ugyanis a folyóiratok a katalógusban csak az adott évben megjelent utolsó szám megérkezése után váltak láthatóvá.

A folyóiratérkeztető modul használatával viszont már a beérkezést követően láthatóvá válik egy adott folyóirat legfrissebb száma.

189.683, DEENK Élettudományi Könyvtár [folyóiratraktár]
58. évf. 1-16. sz. (2014. január-április)
58. évf. 18-19. sz. (2014. május 4-11.)
58. évf. 21. sz. (2014. május 25.)
58. évf. 22-51. sz. (2014. június-december)
59-62. évf. (2015-2018.)
DEENK Bölcsészettudományi és Természettudományi Könyvtár Előcsarnok
63-64. évf. (2019-2020.)
65. évf. 1-36. sz. (2021. január-augusztus)
Tiszántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtára, Olvasóterem
65. évf. (2021.)
66. évf. 1-3. sz. (2022. január 2-16.)

Napjainkban elsődleges fontosságú a gyors és pontos tájékoztatás. Ezt nagyban elősegíti majd a most bevezetett két új modul használata. Ennek kivitelezésében nagyon sok segítséget kaptam a DEENK részéről Jeszenszky Zsuzsától, amit ezúton is köszönök! Bízom benne, hogy folyóiratfeldolgozásunk modernizálása olvasóink, kutatóink mind nagyobb megelégedésére szolgál majd. ▶

Magyar Tudományos Művek Tára

TUDOMÁNY

MTMT – MI MIT JELENT A MAGYAR TUDOMÁNYOS MŰVEK TÁRÁBAN?

TÍPUSOK - BESOROLÁS

DR. DUDÁS ANIKÓ
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Könyvtár

Az MTMT kellékei között vannak a közlemények csoportosítására szolgáló kategorizáló kifejezések. Három deszkriptor segítségére támaszkodhatunk a változatos közlemények szűrésekor, ezek – magyarázatos meghatározásokkal – a következők:

- **Típus (vagy Főtípus):** A szakmai és más alkotótevékenység eredményeként született, nyilvánosságra hozott művek megjelenési formáinak osztályait nevezi meg, elsősorban az adatrögzítés gyakorlata szempontjából. A források formáinak kategóriáit és a leírásukra szolgáló különböző adatelem-készlettel megszerkesztett adatfelviteli űrlapok sémáinak típusait is jelentheti.
- **Besorolás:** A közlemények fő típusain belül alkalmazott alosztás, főként műfaji ismérvek, vagy egyéb specifikum alapján jellemezve a forrás válfajait. A kategorizálási ismérvek lehetnek formai, szerkezeti, tartalmi, stiláris elemek, a terjedelemre vagy ismétlődésre utaló ismérvek, valamint egyéb, a szerzőségi és tudománymetriai indikátorok által meghatározott ismérvek.
- **Jelleg:** A tartalom közlésmódjára, retorikájára, a közlemény célcsoportjára utaló kifejezés. Valamennyi formai típushoz hozzárendelhető.

A rendszerezéshez használatos formális ontológiák fejlesztése az utóbbi években nagy lendületet vett, a szemantikus web ígéretes infrastruktúrájának megvalósítására törekedve. A tudományos kiadványok különféle formáit közelebbről is érintik a fejlesztések eredményei.

A típusok és besorolások dinamikája

A közlemények főbb típusai szokásosan a könyv, könyvrészlet és a folyóiratban közölt cikk, ezen kívül más közlési formák is születnek az internetes kommunikációs lehetőségek előnyeire építve. A típuslisták, kategóriák, taxonómiák frissítése ennek megfelelően folyamatos újítást, korszerűsítést, fejlesztést, követőmunkát igényel. A megváltozott kommunikációs környezet hatására kiforró új információközvetítő kategóriák iránti nyitottságról tanúskodik az MTMT részéről a rendszer Tudományos adat főtípussal való bővítése. Bevezetésével, következésképp, a kutatási adatok a tudományos nemzeti bibliográfia gyűjtőkörébe kerültek (TBJ 4.3 2018).

A teljes kategórialistát az MTMT Típus, besorolás, jelleg[1] dokumentum verziók rögzítésével követi. A generikus entitások (az MTMT dokumentációjában a főtípusok) sajátságának megfelelően, más-más elemkészlettel írják le a típushoz tartozó közleményt. Az alapadatok egy része – például az alkotó(k) megnevezése, a mű keletkezésének/megjelenésének helye, ideje, a szerző intézménye minden entitás sajátja, törzsadatokba szerveződhetnek.

A közlemény megjelenési formája szerinti hierarchiaszint generikus elemeként kezelt főtípus, és a specifikusabb besorolás terminusa minden hiánytalan MTMT-rekordnak tartozéka. A két címke alapozza meg a tudománymetriai követelmények szinti szűréseket,

[1] A cikk írásának idején érvényben lévő verzió Típus, besorolás, jelleg verzió: 4.3 – 2018. A továbbiakban rövidítése: TBJ 4.3.

különböző szempontok szerinti kimutatások készítését, az adatok statisztikai-bibliometriai elemzését, az ezeken alapuló értékelést, gyakran döntések meghozatalát is. Ugyanakkor meg kell jegyeznünk, hogy a mindössze két hierarchiaszint technikailag nem teszi lehetővé letisztult taxonómiák illesztését, például egy a szaktudományos műfajokat definiáló ontológia vagy ellenőrzött szótár párhuzamos alkalmazását.

A besorolási kategórialista alapkészlete az MTMT Bibliográfiai bizottság munkája nyomán született. A besorolások kifejezéslistáját, a megnevezésekhez tartozó rövid meghatározásokkal együtt a Típus, besorolás, jelleg (rövidítve: TBJ 4.3.) alapdokumentum rögzíti. A jelen cikkben a legfrissebb, 4.3 2018. évi verzió meghatározásaiból indulok ki, visszautalva a kialakulás korábbi időszakára[2] és a bizottság közreműködőjeként szerzett személyes tapasztalatokra.[3]

A besorolások listája magán hordozza azoknak a valamikor egymástól elszigetelten épülő publikációs adatbázisoknak az örökségét, melyek integrációjából az MTMT kinőtt. Több szakterület publikációs nyilvántartásához használatos, szabadon megadott kifejezések halmozódtak fel, melyek átcsoportosításokkal és erős redukcióval tisztázódtak.

A három elemre korlátozódó tipizálás a kiinduló adatbázisok öröksége. A dokumentumformák és az azokon belüli közleményfajták hierarchikus szerkezetben, mindössze két kategóriaszintre rendeződhettek. Laza kapcsolódással, a kétféle klasszifikáció némelyik terminusa akár függetlenül is teljesítheti szerepét.

A változatos, sok szinonimát tartalmazó kezdeti besorolási halmazok fésülése többféle módszerrel valósult

[2] Fölkerné Csernyik R.(2021), Holl A. (2021)

[3] Dudás A. (2014)

meg: a listák megfeleltetése, összevonás, általánosítás, redukálás, a szakterületek szakzsargonjához való illesztés irányvonalait követve.

Az országok vagy nemzetközi támogató szervezetek publikációs kibocsátási kívánalmai megkerülhetetlenné teszik a kutatás-fejlesztési indikátorok bevonását a nyilvántartásokba, a publikációs eredmények számon tartása és láthatóvá tétele mindemellett magától értetődő feladat egyének, intézmények, országok, régiók és más szinteken egyaránt. Valamennyi tudományág számára megfelelő, az ágazatok specifikusságait is érvényesíteni képes rendszerezésre az MTMT jelenti a kiindulópontot. A publikációfajták beszámítható válfajainak besorolásai az elődd-adatbázisokban keletkezett besorolásokat felhasználva, mára kezelhető mennyiségű és áttekinthető terminuslistát képez, amin természetesen sokat lehet még finomítani, pontosítani. A rendszerbe konvertált adatok és a későbbi tapasztalatok is megerősítették az akadémiai közösség legrangosabb tudósainak körében is jelentkező kifejezett igényt arra, hogy a szaktudományos tevékenységen kívüli egyéb munkásságra is utalva, egy-egy tudós teljes életműve legyen áttekinthető a nyilvánosság előtt. Így kerül a *Tudományos* Művek Tárába sok nem tudományos megnyilatkozás, ismeretterjesztő anyag, oktatási jellegű munka is, akárcsak más, tudománynépszerűsítő vagy szakmapolitikai célzattal megírt dolgozat, a rendszerbe épített szűrőkre bízva a lényegbevágó tudományos közlemények kezelését és megjelenítését.

Az adatokkal szemben az alap-elvárások közé beépült az, hogy a rögzített adatok legyenek pontosak, hitelesek, és legyen lehetőség megkülönböztetni a számításba vehetőt attól, ami adott esetben nem releváns.

A típus-besorolás-jelleg hármasából (Type/Subtype/Character) a besorolás nevezékei a publikálási formák válfajait fedik le a tudományos közlemények fajsúlyos csoportjainak kereshetőségét biztosítva. A típustól függ, hogy milyen besorolás választható az adatfelvitelnél. Első pillantásra a besorolás alatt választható kifejezések egy műfaji ontológiára emlékeztetnek. A teljes listát közelebbről is szemügyre véve viszont észre kell vennünk, hogy nincs szó célzottan szaktudományos műfaji taxonómia illesztéséről. Műfajoktól elütő lehet többek között a Könyvfejezet besorolás terminusa,[4] ami – ha a fejezetek közötti „keresztbe hivatkozás" definíciós követelménytől eltekintünk – jobbára formai rész-egész viszony relációt fejez ki, műfajra utalás nélkül. Hasonlóképp, a Sokszerzős vagy csoportos szerzőségű cikk sem tekinthető sajátos szakmai műfajnak,[5] és idegen az utánközlés is.[6]

Az MTMT nézőpontjából az ismételt közlés eleve nem kaphat tudományos minősítést. Nem hozhat új eredményt, hiszen egyszer már megjelent, a kutatás és az ismertetett novum vagy más eredmény ismertté vált, a publikációk összes számánál így az újraközölt változat nem játszik szerepet. Az MTMT ebben az esetben művet számlál – eltekint a változatoktól. 2014.04.14. dátummal közzétett MTMT-állásfoglalás kimondja, általánosítható szövegrészletben:

„az azonos szövegű változatok (másodközlések) nem önálló művek, a változatok közül csak az egyik adhat valódi tudományos hivatkozást."[7]

[4] **Könyvfejezet:** Tematikusan szorosan összefüggő egységekből álló, a részek önállóan is befejezett tartalmi egységet képviselő mű része. A szerzők a fejezeteiket összehangolják, keresztbe hivatkozzák, a tárgyalt témakört módszeresen, tudományos apparátussal, a teljesség igényével dolgozzák fel. (TBJ 4.3. alapján, a továbbiakban az idézőjelekbe tett szövegrészek forrása, külön jelzés nélkül, ugyanez.)

Sokszerzős vagy csoportos szerzőségű szakcikk: Az MTMT számszerűen, 30 tagnál vonja meg a határt, ami fölött a kollaboráció tagjait és részesedést megkülönböztetett módon kezeli.

[5] **Sokszerzős vagy csoportos szerzőségű szakcikk:** Az MTMT számszerűen, 30 tagnál vonja meg a határt, ami fölött a kollaboráció tagjait és részesedést megkülönböztetett módon kezeli.

[6] **Utánközlés** – ide tartozik a párhuzamos megjelenés és minden másodközlés, az azonos tartalmú kiadások és a különféle megjelenési formák (folyóiratban, könyvben, különnyomatként, önálló füzetben (ekkor műhelytanulmány típusba kerülne az MTMT-ben), továbbá az egyéb kiadásbeli, valamint nyelvi változatok. Ez a kezelésmód átmeneti.

[6] Állásfoglalás az efemer és tartós tárolású tudományos művek és a bennük előforduló hivatkozások MTMT-ben történő kezeléséről. 2014.04.14. MTMT-honlap. Dokumentumok. Ismertetők

Bölcsészettudományok kutató szakemberei a többszöri közlésért inkább többletpontot írnának jóvá a tudománymetriai eredménylistán, a többször megjelent mű publikációs jegyzékről való teljes mellőzése bibliográfiailag nem indokolt.

Bibliográfiánál az ismételt közlések leírásait legfeljebb az előbbi-utóbbi megjelenés, formai változat vagy egyéb tartalmi módosulás jelzése különbözteti meg. Ha a szerző a másodközléseket mind felsorolja a publikációs listáján – az bibliográfiailag kifogástalan, egy-egy életmű prezentálásánál hiba volna, ha az újraközlések nem szerepelnének. A másodközlésnek hatás–ismertség–elfogadottság–igény szintjén is lehet jelzés-értéke. Megtisztelő, ha egy téma kutatási eredményeit bemutatni és terjeszteni szándékozó kötetben újraközlik valakinek a tanulmányát. Az újraközölt művek gyakran nem szóról szóra ugyanazok, kisebb-nagyobb módosítások szinte szükségszerűen akadnak benne. A módosítások is jelezik a fejlődéstörténet irányát. Mindez aligha ragadható meg az elterjedt, bibliometriai indikátorok alkalmazásával.

Tudományos közlemények – műfajkutatás

A tudományos közlemények műfajaival kevés elméleti és pragmatikai vizsgálat foglalkozik. Egyes irányzatok a tudományos diskurzus és cselekvés velejárójának tekintik, a kommunikatív közös célokra, illetve a cselekvés visszatérő céljára irányítják a figyelmet, társas és kognitív sémákba, a sokféleség heterogén mintázataiba rendeződő entitásokként írják le, melyek nem határolódnak el élesen. „A műfaj minden esetben a diskurzusban aktualizálódó absztrakt mintázatként jelenik meg: virtualitásként, potencialitásként, immanenciaként” Simon Gábor

műfajkutatásról adott áttekintéséből csak néhány eszszenciális mozzanatot kiragadva is érzékelhető a problémakör megragadásának nehézsége.[8]

[8] Simon G. (2017), 154.

A tudományos közlemények gyakorlattal megegyező értelmezését és szerepét a közleményeket nyilvántartó adatbázisban, a műfajokra vonatkozó ismeretek feltárása pozitívan segítheti.

A tudományos közleménytípusok közül említünk olyan példát, amelyik hatáskifejtési potenciáljában tér el a hasonló szakcikkektől, a kritikai műfajoktól és más tanulmányoktól. A tudományos folyóiratokban közölt Összefoglaló cikk (Review Paper) MTMT-definíciója szűkszavú:

Összefoglaló cikk: „Tudományos folyóiratban megjelent, egy-egy specifikus téma, tudományterület aktuális kutatásait összegző cikk.” (TBJ 4.3)

A szakcikktől való megkülönböztetés főként bibliometriai jelenségre vezethető vissza. A tudománymetriai elemzések ugyanis kimutatják, hogy az eredeti eredményeket bemutató szakcikk (Originl Research Paper) idézettségét az összefoglaló cikkek messze felülmúlják, így a fogadtatás és hatás metrikai eredményei összehasonlíthatatlanok, illetve torz eredményekre vezethetnek.

Az összefoglaló cikk általában nagy ívű áttekintést ad a szakterület fejleményeiről, vagy egy szűkebb téma kutatásának állását, irodalmát összegzi, gyakran kitekintéssel a lehetséges kutatási irányokra.

Több altípust különböztetnek meg: az elbeszélő stílusban íródott cikk az ismereteket összegzi, magyarázza és közvetíti; a szisztematikusan vizsgálódó választ keres egy konkrét kérdésre a meglévő szakirodalomból, a metaanalízis pedig a publikált eredményeket összehasonlító módszerrel elemzi, összegzése új következtetéseket tartalmazhat.

Sajátos jelentéstöltet: Recenzió/kritika és Ismertetés

Rokonértelműek, mégis mindkét kifejezés önálló deszkriptor státusszal került fel a besoroló etikettek közé. Státuszuk azonban erősen különbözik, a külön-külön felhasználást e különbségtétel iránti igény formálta át a köznyelvihez képest némi módosítással.

Az Ismertetés nem kerül be a „teljes tudományos" válogatásba. Újdonság megismertetése, tájékoztató, tudománynépszerűsítő – inkább a közérdeklődést célozza meg.

Recenzió/Kritika: „Szakmai nyilvánosságnak szánt elemző bírálat, értékelés egy szakmai műről vagy annak részletéről." (TBJ 4.3)

A „teljes tudományos" közleménytípusok között számon tartott írásmű mások eredményeit értékeli, más művet vesz górcső alá, a Szaktanulmány besorolással lehet rokonságba hozni, amennyiben valóban jellemzi az adott kritikát hasonló retorika, és fel van vértezve az elvárt tudományos apparátussal és tájékozottsággal.

Összefoglalás és következtetés

Az MTMT jelenleg 93 besorolási címkét tart fenn. A kategorizálási apparátus folyamatos fejlesztését több körülmény is megkívánja: a pontosításokon kívül a feltöltött adatok, a publikációs gyakorlat, az új közlési formák és az értékelési, elemzési igények változásai is a céloknak, feladatoknak megfelelő kategóriák körvonalazását teszi szükségessé.

Táblázatban tekintjük át a főtípusokhoz rendelhető besoroláskategóriák számát. Csillag jelöli azokat a típusokat, melyeket – megfelelő besorolás-címke társaságában – számításba lehet venni a tudományos értékelések eljárásaiban, amennyiben azok az akadémiai alapfeltételekhez

igazítják a követelményeiket, azaz, Akadémia elnöksége által meghatározott „teljes tudományos” értékű közlemények körét tekintik zsinórmértéknek.[9] (1. táblázat)

[9] MTA elnökség, doktori határozat - 2012.09.25

Ha a „teljes tudományos” szűrő bekapcsolásakor az ugyanezen feltételnek megfelelő szerzőségek figyelembe vételével nyerhetők ki az MTMT keresőfelületén a tudományos mércékkel megrostált adatok a szakterületek működésére jellemző további szűrésekkel vagy elrendezésben.

Végül, számszerűsítésekkel, áttekintést adunk a tipikus publikációs formákról. Nem részletezem az oltalmi formákat és az egyéb konferenciaközlemény besorolás sajátos – egyedi kezelésétől is eltekintek. Az Alkotás főosztályhoz nem kapcsolódik tudományos jelleg, mivel más természetű tartalmat takar, ennek megfelelően az egyes alkotástípusokhoz művészeti és műszaki jelleg társítható.

1. táblázat A főtípusokhoz rendelhető besorolások (közleményfélék) száma

Könyv*	15
Könyvrészlet*	18
Folyóiratcikk*	18
Oltalmi formák*	10
Alkotás	8
Disszertáció	9
Egyéb	11
Egyéb konferenciaközlemény*	4

2. táblázat Teljes tudományos közlemények típusai a kapcsolható (válfajokra utaló) besorolási elemek számával

TIPIKUS PUBLIKÁCIÓS FORMÁK	BESOROLÁSOK SZÁMA	TELJES TUDOMÁNYOS KÖZLEMÉNY-BESOROLÁSOK SZÁMA
Könyv	15	7
Könyvrészlet	18	10
Folyóiratcikk	18	9

3. táblázat „Teljes tudományos" minősítésű besorolások a fő típusformák szerint:

KÖNYV	KÖNYVRÉSZLET	FOLYÓIRATCIKK
Szakkönyv	Szaktanulmány	Szakcikk
Monográfia	Forráskiadás	Forráskiadás
Forráskiadás	Konferencia-közlemény	Konferencia-közlemény
Kézikönyv	Könyvfejezet	Műkritika
Kritikai kiadás	Műhelytanulmány része	Összefoglaló cikk
Atlasz	Műkritika	Recenzió/kritika
Műhelytanulmány	Műtárgyleírás	Rövid közlemény
	Recenzió/kritika	Esszé
	Esszé	Sokszerzős vagy csoportos szerzőségű szakcikk
	Térkép	

Fentiekből következik, hogy a „besorolás” kategóriaosztálynak nem tulajdonítható más szerep, mint amire létrehozták, és a gyakorlatban használják: az MTMT céljaival összehangolt, a közlemények funkciója, formai, formális és tartalmi jellemzői alapján biztosítani az igényeknek megfelelő rendszerezést, szűrést, csoportosítást, kötött szótár alkalmazásával. ▶

Irodalom:

- Dudás Anikó, 2014. Bibliográfiai kérdések az MTMT-ben, Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 61(1), 5–17.
- Fölkerné Csernyik Rita, 2021. Az MTMT története, szervezeti felépítése, szerzői és adminisztrátori feladatok. In A publikációs kultúra alakváltozatai, Pécs, PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont, 428–450. DOI: 10.15170/EKTK-PKA-2021.06
- Holl András, 2021. A Magyar Tudományos Művek Tára – alapvető információk és működési alapelvek = The Hungarian Science Bibliography – Description and Principles of Operation. Magyar Tudomány, 182(1), 81–89. DOI: 10.1556/2065.182.2021.1.12
- Simon Gábor, (2017). Áttekintés a műfajkutatás tendenciáiról és lehetőségeiről. Magyar Nyelv, 113. évf. 2. sz. 146-166. DOI: 10.18349/MagyarNyelv.2017.2.146

RÖVIDHÍREK

ÁTADTÁK AZ IDEI KÖNYVTÁRI ES KÖZMŰVELŐDÉSI DÍJAKAT

2022. január 22-én, a Magyar kultúra napja alkalmából adták át a 2021. évi Minősített Közművelődési Intézmény Címeket, a Közművelődési Minőség Díjat, valamint a Minősített Könyvtár címeket a Magyar Zene Házában tartott díjátadó gálán.

Minősített Könyvtár cím viselésére elismerést nyert a keszthelyi Fejér György Városi Könyvtár, a nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár, a győri Széchenyi István Egyetem Egyetemi Könyvtár és Levéltár, a tamási Művelődési Központ és Könnyü László Könyvtár, a tiszaújvárosi Művelődési Központ és Könyvtár és a gyöngyösi Vachott Sándor Városi Könyvtár.[1] ▶

[1] *Forrás és fotó: kormany.hu*

RÖVIDHÍREK

FENNTARTHATÓSÁG, FELELŐSSÉG, SZEMLÉLETFORMÁLÁS

– A Magyar Könyvtárosok Egyesülete 53. vándorgyűlése 2022. július 14-16.

Tisztelt Tagtársak és Kedves Kollégák!

Magyar Könyvtárosok Egyesülete évéről-évre megrendezi – a most már több mint fél évszázados hagyományokra visszatekintő – vándorgyűlését, amely az adott év legnagyobb szabású szakmai rendezvénye. A vándorgyűlésre a könyvtáros szakma minden területéről érkeznek résztvevők, nemcsak Magyarországról, de a környező országok magyarlakta vidékeiről és más európai országokból is, és jelen vannak az egész világot átfogó könyvtáros szervezet, az IFLA vezető képviselői is. A plenáris ülésen neves kutatók tartanak előadásokat, a szakmai napon pedig az egyesület szervezetei által rendezett programokon vitatják meg az aktuális kérdéseket. A vándorgyűlés nemcsak szorosan vett szakmai rendezvény, hanem alkalmat kínál a személyes beszélgetésekre, találkozásokra, kapcsolatok kialakítására, kulturális programokon való részvételre, a rendezvénynek helyet adó város-megye nevezetességeinek megismerésére is.

A vándorgyűlés témaválasztása során az MKE elnöksége mindig nagy figyelmet fordít arra, hogy korszerű, aktuális és a világ könyvtári trendjéhez kapcsolódó, az Európai Unió által is preferált problémák kerüljenek a tanácskozások középpontjába. Ennek megfelelően – az IFLA által is kiemelten kezelt témakörhöz kapcsolódva – a 2022. évi vándorgyűlést a fenntarthatóság, a felelősség,

a szemléletformálás jegyében kívánjuk megszervezni. Köztudott, hogy világunknak egyre határozottabban kell szembenéznie azzal a kihívással, hogy az élet minősége fenntartható legyen – amelyet éppen az emberi tevékenység fenyeget, akár a felmelegedés, akár a környezetszennyezés, vagy a földi erőforrások felhasználása terén. Hogy ezeket a káros folyamatokat meg lehessen állítani, vagy helyes irányba terelni, abban a könyvtáraknak is jelentős szerepük lehet, mert sajátos eszközeikkel, lehetőségeikkel befolyást tudnak gyakorolni a környezetükre, használóikra; nagy szerepük van a szemléletformálásban, hiszen ezek a kérdések legtöbb esetben fejben dőlnek el, és kihatással vannak nem csak a mindennapi élet eseményeire, de a gazdaság, az üzleti világ döntéseire is. Éppen ezen a területen van nagyon sok lehetőség, tennivaló a könyvárak számára: a fenntarthatósággal és a felelős emberi magatartással kapcsolatos tendenciák érvényesítése a könyvtári állományok kialakításában, kínálatuk széleskörű megismertetésében, a gondok, problémák, eredmények nemzetközi szintű kitekintésben történő megjelenítésében – ugyanakkor hangsúlyozottan van jelen ez a helyi, megóvásra érdemes értékek feltárásában, bemutatásában, mert egy adott használói közösség számára elsősorban ezek képezik a felelősségteljes magatartás kézzelfogható közegét. A könyvtárak óriási előnye, hogy minden korosztály és társadalmi csoport, réteg irányában nyitottak, szolgáltatásaik, információs hálózatuk révén gyakorlatilag mindenkit elérnek; különösen szoros kapcsolatot ápolnak az oktatási rendszerrel, és ez nagy esélyt és felelősséget jelent a felnövekvő nemzedékek szemléletének alakításában. A könyvtárak a közösségi tevékenység, programok szervezésére rendelkeznek képzett és

folyamatosan tanuló személyzettel, megfelelő terekkel, infrastruktúrával, s a mostani járványos helyzet számos olyan lehetőséget is felerősített (pl. közösségi oldalak, közösségi média használata, online közvetítések, konferenciák szervezése, online pr és marketing) amelyekkel jelentősen ki tudják tágítani hatókörüket, és sikeresebben folytathatják tevékenységüket.

A könyvtárak, könyvtárosok láthatóan felelősen, egyre tudatosabban gyakorolják szemléletformáló szerepüket: mind szélesebb körben válnak ismertté a zöld könyvtári programok, megjelenik tevékenységükben a hulladékgyűjtés, -hasznosítás, a környezet megóvása, zöldterületek gondozása – több intézmény kapott már ezzel kapcsolatban rangos hazai vagy nemzetközi elismerést. A következő évek szakmai, intézményi tevékenységének stratégiai céljai között ez nagyon hangsúlyosan jelenik meg. Egyesületünk a maga eszközeivel minden módon támogatni kívánja a könyvtári terület ezen előremutató, a világunk élhetősége megőrzésének esélyeit növelő törekvéseit: a 2022. évi vándorgyűlés remélhetőleg jó lehetőséget kínál arra, hogy ezt még szélesebb körben gyakorolhassuk.

Várjuk Önöket sok szeretettel.
Az MKE Elnöksége[2] ▶

[2] *Forrás: mke.info.hu*

RÖVIDHÍREK

A KINCSEIBŐL RÉGIT ÉS ÚJAT KIÁLLÍTÁS EGY KÖTETÉRŐL: A MOSONSZENTJÁNOSI KÓDEXRŐL

ÁSVÁNYI ILONA
Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár

A Pannonhalmi Főapátság kulturális évadának hívószava 2022-ben a Megújulás. A klasszicista teremkönyvtárban a De thesauro suo nova et vetera – magyarul: Kincseiből újat és régit című időszaki kiállításon látható a pannonhalmi könyvtár Benedictina gyűjteményében őrzött Mosonszentjánosi Kódexnek (Der Sankt-Johanner Kodex) a hasonmás változata.

A Szentjánosi (Mosonszentjánosi) Kódex nevet Karsai Géza bencés szerzetes adta a kéziratnak. Maga a kézirat Sztachovics Remig bencés hagyatékában maradt fenn, aki gyűjtötte ezt a sajátos folklór-anyagot.

A könyvtárunkban őrzött kódex a Kárpát-medencében egyedülálló paraszt-kódexirodalom egyik kötete.

Ugyan a 19. században keletkezett, de kéziratos jellege, illetve díszítettsége okán kódexnek nevezzük.

A kiállítás, melybe a Mosonszentjánosi Kódex hasonmása is helyet kapott, azt a könyvmentő munkát kívánja bemutatni, melyet a könyvtáros és a restaurátor, valamint a könyvtáros és a digitalizálással foglalkozó szakember együtt végez. Az igényes digitalizálással foglalkozó szakemberek úgy vesznek részt ebben a könyvmentő munkában, hogy elkészítik a muzeális kötetek fakszimile-reprint változatát.[3]

[3] Forrás: konyvtar.osb.hu

A MOSONSZENTJÁNOSI KÓDEX

A bajor-osztrák eredetű heidebauerek feltehetően Magyarországra telepítésük óta vezettek kézzel írt családi kódexeket. Ezekbe a vallási szövegek mellett megörökítették szokásaikat, játékaikat, életük nagyobb eseményeit. Ebből a házi biblia és kalendárium ötvözete alakult ki, melyekből a családfők rendszeresen fel is olvastak, és tovább is adták gyerekeiknek, akik sokszor folytatták a kódexeket. A heidebauer kultúra sajátos világát mutatja, hogy a könyvekbe katolikus és protestáns szövegek egyaránt bekerültek. A Mosonszentjánosi Kódexet (vagyis Der Sankt-Johanner Kodex) – melyet e paraszt-kódex műfaj legszebben díszített, legértékesebb példányaként tartanak számon – Johann Anton Lang 1809-ben írta és illusztrálta. A könyv mintájául Jakob Bohr: Der Geistliche Glückshafen című műve szolgált, ennek 1816 körül kézzel íródott másolata a Mosonszentjánosi Kódex, annak metszeteit is tartalmazza, melyek a másolás közben sokat romlottak. A Mosonszentjánosi Kódex a Kárpát-medencében egyedülálló paraszti kódexirodalom egyik kötete. ▶

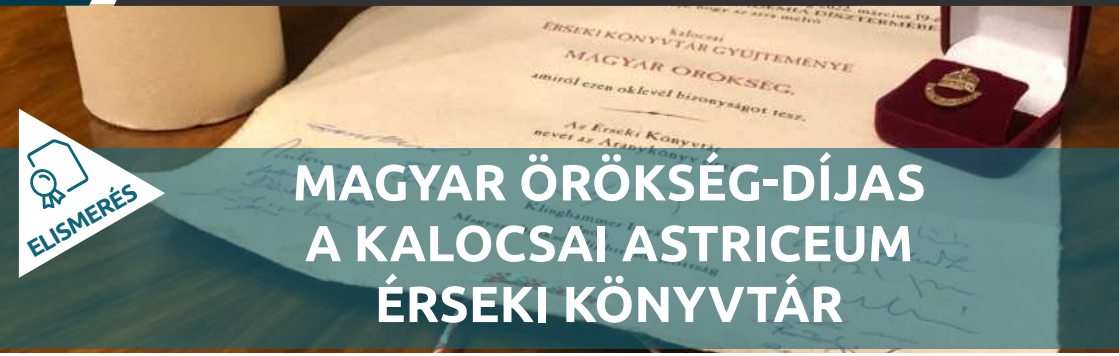

ELISMERÉS

MAGYAR ÖRÖKSÉG-DÍJAS A KALOCSAI ASTRICEUM ÉRSEKI KÖNYVTÁR

ÁSVÁNYI ILONA
Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár

A Magyar Örökség és Európa Egyesület Magyar Örökség-díj Bírálóbizottsága a beérkezett állampolgári javaslatok alapján Kalocsa Gyűjteményeinek ítélte a Magyar Örökség címet!

A cím birtokosai lettek:

- ASTRICEUM Érseki Könyvtár,
- ASTRICEUM Érseki Múzeum
- Fazekas Alkotóház
- Viski Károly Múzeum
- Nicolas Schöffer Gyűjtemény
- Magyar Fűszerpaprika Múzeum
- Kalocsai Porcelán Manufaktúra
- Városi Galéria
- Kalocsai Képtár

Az elismerést a díjazottak Budapesten, a Magyar Tudományos Akadémia Dísztermében 2022. március 19-én vették át.

A Magyar Örökség-díjat Farkas Balázs, Fekete György és Makovecz Imre javaslatára a Magyarországért Alapítvány kuratóriuma hozta létre 1995-ben. 2003-tól a Magyar Örökség és Európa Egyesület gondozza.

A díj azoknak a magyar intézményeknek, csoportoknak adható, akik tevékenységükkel hozzájárultak a magyar kultúra, gazdaság, sport, tudomány, vagyis a magyar társadalom erkölcsi, szellemi felemeléséhez. Ők alkotják a magyarság „láthatatlan szellemi múzeumát”.

A díj történetének első öt évében a Bírálóbizottság 1945 utáni teljesítményeket díjazott. A későbbiekben ez a határ a XX. század elejéig, illetve a kiegyezésig (1867) nyúlik vissza.

A kitüntetést odaítélő díjbizottság elnökei: 1995-2000 Mádl Ferenc, 2000-2021 Hámori József, 2021- től Klinghammer István.

Az első díjkiosztás 1995. december 21-én a Magyar Nemzeti Múzeum díszteremben történt. A díjátadásra évente négy alkalommal kerül sor, esetenként hét-hét díjat osztanak ki, ünnepélyes keretek között.

A Magyar Örökség-díj kitüntetettjeinek kiválasztása az alulról építkező demokrácia elvén és gyakorlatán alapszik: mindenkinek módjában áll díjra javasolni az általa érdemesnek tartott személyt, együttest, intézményt, teljesítményt. A Magyar Örökség-díj bírálóbizottsága kizárólag az így beérkezett javaslatokból választja ki a díjazandókat. ▶

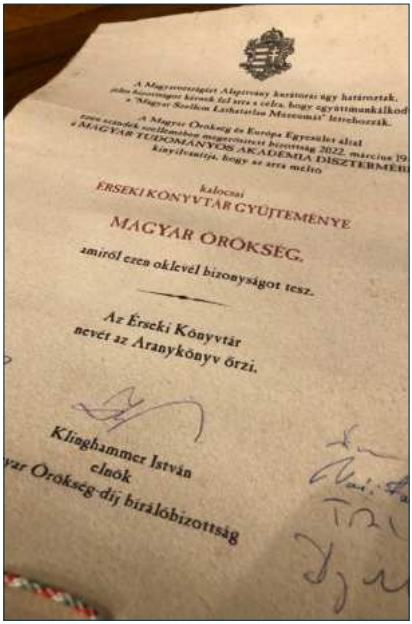

KI KICSODA?

KI KICSODA AZ EGYHÁZI KÖNYVTÁRAKBAN?

SZÁSZ ZOLTÁNNÉ
Főegyházmegyei Könyvtár, Eger

Szász Zoltánné, Borika

– Melyik könyvtárban dolgozol? Milyen számodra fontos jellemzőjét emelnéd ki?

– Egerben, a Főegyházmegyei Könyvtárban dolgozom, amelyet Eszterházy Károly püspök alapított közel 230 éve. Nyilvános egyházi szakkönyvtárként működünk, jelenleg csaknem 180 ezer dokumentumot raktározunk és szolgáltatunk a Líceum gyönyörű épületében, amelyben az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem működik. A könyvtár állománya két egységre tagolódik. Az egyik, a muzeális értékű 55.000 kötetből álló korabeli könyvgyűjtemény, ami eredeti környezetben, a trienti zsinatot ábrázoló freskóval díszített barokk teremkönyvtárban található. Ez a lenyűgöző bibliotéka ma már inkább turisztikai célokat szolgál, de speciális kérések esetén a kutatók rendelkezésére bocsájtjuk. Az állomány nagyobb részét az olvasóteremhez tartozó raktárban helyeztük el, ahol főleg a kölcsönözhető könyvek várják olvasóikat, kiemelten az egyházmegye papjait, papnövendékeit, az egyetem oktatóit, hallgatóit, illetve a régió helytörténészeit.

– Mióta dolgozol itt? Hogyan kerültél ide?

– Dr. Antalóczi Lajos atya igazgatása idejében, 1999-ben kerültem a könyvtárba. Ezt megelőzően 12 évig

pedagógusként dolgoztam. Akkoriban költöztünk Egerbe kislányom iskolakezdése miatt, és nagyon örültem a lehetőségnek, hogy egy nagy múltú, csodálatos szellemiségű könyvtárban, kivételes kvalitású kollégákkal dolgozhatok.

– Miért, hogyan lettél könyvtáros?

– A könyvtárban épp egy lázas, korszakváltó munkába csöppentem bele, hiszen ekkor kezdődött a cédula-katalógus építése, és annak az Orbis-rendszerbe történő beírása, ami döntően az én feladatom volt. Dr. Surányi Imre és Szabó Dénes végezték a könyvek feldolgozását, Gyimesi Alajos igazgatóhelyettes vezette az Olvasószolgálatot, Pozsgayné Marika az adminisztrációs feladatokat látta el, és Fodor Józsefné Viki fogadta a látogatókat a barokk teremben. Ezeknél a kollégáknál hatalmas elhivatottságot, kimagasló intellektust, szakmaszeretetet láttam, ami engem is ösztönzött a tanulásra, a szakma és a könyvtár minél alaposabb megismerésére. Ekkor kezdődött egy 10 évig tartó rekatalogizációs munka is, ami a barokk terem állományának újbóli feldolgozását jelentette, hiszen a régi könyvekről addig nem készült tárgyszókatalógus. Teljesen lenyűgözött a kódexek, ősnyomtatványok, antikvák világa, a szebbnél szebb metszetekkel ellátott régi könyvek látványa. Azóta szívügyemnek tekintem óvni azt a kulturális örökséget, aminek napról napra részese lehetek.

– Miből áll a mai munkád? Milyen feladatokat látsz el?

– 2005 óta látom el az olvasószolgálati teendőket, a munkámhoz tartozik az állomány gyarapítása, az azzal járó adminisztrációs feladatok, az online katalógus építése, könyvtári órák tartása, és ritkábban a barokk teremben a vendégek fogadása.

A legjobban az emberekkel való személyes kapcsolatot szeretem, szinte minden nap kapok egy-egy új megkeresést kutatóktól, a legváltozatosabb témákban. Boldoggá tesz, amikor számukra is teljesen ismeretlen forrásművet tudok szolgáltatni, ami előre viszi a munkájukat. Ez kölcsönös öröm, hiszen én is sokat tanulok ezekből az információkból.

Nagy hasznát veszem pedagógus vénámnak, amikor fiatalok keresik fel a könyvtárunkat. Az elmúlt években részt vettünk egy EFOP-os pályázatban is. Ennek keretében óvodástól középiskolásig egyházi intézményekben tanulóknak tartottunk foglalkozásokat. Az egyetem könyvtárszakos hallgatói előszeretettel töltik nálunk gyakorlati idejüket, és rendszeresen jönnek hozzánk közösségi szolgálatra középiskolás fiatalok is, akiknek mindig nagy öröm megmutatni állományunkat, azok kincseit.

– Milyen kihívásokat tartogat a munkád?

– Tekintettel arra, hogy közel vagyok a nyugdíjkorhatárhoz, a legnagyobb kihívásnak azt tartom, hogy át tudjam adni azt a tudást, tapasztalatot, amit az évek során én is megkaptam az elődeimtől.

Egy ilyen nagy állományú könyvtárban, mint a miénk, mindig mérlegelni kell, hogy mi az a feladat, ami prioritást élvez, hiszen kis létszámmal működünk. A régi könyveknél és a kéziratoknál folyamatosan figyelni kell az állományvédelemre, az új részlegben pedig igyekezni kell a mai kor elvárásainak megfelelni.

– Milyennek látod a mai magyar könyvtárügyet, benne az egyházi könyvtárak helyzetét?

– Az elmúlt időszakban, pályám elejéhez képest

lényegesen nyitottabbá vált a könyvtár, ma már előtérbe került a turizmus, az ismeretterjesztés. Mindezek mellett továbbra is következetesen folytatjuk a klasszikus könyvtárosi munkát, az állomány védelmét, gyarapítását és az olvasók kiszolgálását.

Fontos feladatnak tartom, hogy a könyvtár és a benne található különleges dokumentumok ne váljanak pusztán díszletté, attrakcióvá, hanem a könyvtár továbbra is értékek őrzője és továbbadója legyen, valamint megmaradjon tudományos műhelynek.

– Milyen hobbid, szabadidős elfoglaltságaid vannak?

– Mezőkövesdről származom, így beleszülettem a matyó kultúrába, a népművészet világába. Gyerekkorom óta kézimunkázok, annak szinte minden válfaját kipróbáltam. Jelenleg dísztárgyakat, állatfigurákat varrok az ismerősök, kollégák biztatása mellett. Az utóbbi időben hangsúlyt fektetek a rendszeres testmozgásra is. Egy kedves ismerősöm javaslatára vettem nordic-botot és munka után vagy hétvégén együtt járjuk a természetet. Örömet okoz számomra a házunk melletti kiskert gondozása is. Nagyon szeretem a komolyzenét, ha tehetem, főleg barokk zenét hallgatok.

– Mit jelent számodra az olvasás? Melyek a legfontosabb, meghatározó olvasmányélményeid?

– Általános iskolás koromban volt egy kedves irodalom-tanárnőm, aki azt mondta nekünk, hogy annyi ötöst ad, ahány verset megtanulunk. Én szerettem volna jó jegyeket kapni, ezért minden órára megtanultam egy verset. Rengeteg ötös volt az ellenőrzőmben, ami büszkévé tett és nagyon motivált. Később jöttem rá, hogy milyen

hasznos ez a tudás életemben, hiszen szinte minden élethelyzetben eszembe jut egy-egy versrészlet. Ekkor kezdődött az irodalomszeretetem, ami azóta is tart. Ma leginkább az élettörténeteket, memoárokat szeretem forgatni. Most Schäffer Erzsébet: Toronyiránt című könyve van az éjjeliszekrényemen, ebből olvasgatok esténként egy-egy fejezetet.

Egrivé válva, könyvtárosként Gárdonyival együtt, akinek épp most emlékezünk halálának 100. évfordulójáról magam is vallom: „A könyv is emberi test. Papiros-test. A Földön élt lélek világító része maradt benne. S hangtalan beszéde, könnye, mosolygása – szíve dobogása.” ▶

Publika Magyar Könyvtári Kör

KITEKINTŐ

A PUBLIKA MAGYAR KÖNYVTÁRI KÖRRŐL

BILLÉDI FERENCNÉ DR. HOLLÓ IBOLYA
Publika Magyar Könyvtári Kör

A nyolcvanas évek végén a Magyar Könyvtárosok Egyesülete már kiterjedt nemzetközi kapcsolatokkal rendelkezett, látogatókat fogadtunk, külföldi tanulmányutakat szerveztünk. Az egyesület elnökeként számtalan külföldi kollégával ismerkedtem meg, többek között Julia Carpenterrel is, aki a British Council megbízásából egy felmérést készített a magyar könyvtárakról. Munkájához a segítségemet kérte, amit én természetesen szívesen megadtam.

Ez az ismeretség vezetett aztán oda, hogy 1994-ben, amikor Julia cége az Európai Unio Keleti nyitás politikájában indított projektek közül többnek a megvalósítását elnyerte, Julia engem kért fel, hogy Magyarországon segítsek partnert keresni az egyik projekthez.

Ez a projekt a PLDP nevet viselte (a Public Libraries Development Project rövidítése) és azt célozta meg, hogy az Unióhoz csatlakozni kívánó országokban, nevezetesen Magyarországon és Romániában Nyugat-európai könyvtárakban alkalmazott fejlett módszereket ismertessen meg és terjesszen el.

Vállalva a projekt magyarországi menedzselését, hazai könyvtári partnernek a Pest Megyei Könyvtárat ajánlottam, amelynek székhelye Szentendrén volt. Mind a könyvtárnak, mind igazgatójának, Biczák Péternek munkáját évek óta ismertem, igen színvonalasnak tartottam és alkalmasnak arra, hogy egy európai szintű projektben részt vegyenek.

A PLDP projekt megvalósításához a Művelődési Minisztérium Könyvtári osztálya, Dr. Skaliczki Judit osztályvezető személyes segítségével anyagi, szakmai támogatást nyújtott. Az OSZK Könyvtári Intézet Dr. Dippold Péter irányításával szakmai támogatással működött közre.

A PLDP, a PHARE alapítvány által támogatott nemzetközi program célul tűzte ki, hogy a közkönyvtárakban a hagyományos könyvtári szolgáltatásokon túlmenően a felhasználók számára információs szolgáltatások bevezetését is elősegítse. Annak érdekében, hogy a hazai könyvtárainkban is ki lehessen építeni ezeket az információs szolgáltatásokat, a könyvtárosok elméleti és gyakorlati felkészítését, a Nyugat-európai könyvtárakban alkalmazott módszerek megismertetését és elterjesztését kellett megvalósítani.

A projekt vezetője az Essex County Council Libraries (Essex Megyei Könyvtár) lett, szakértői munkával részt vettek benne a Netherland Bibliotheeken Lektuur Centrum (NBLC) a Holland Közkönyvtárak Szövetsége, és a görögországi Veria Public Library (Veria Városi Könyvtár). A partner könyvtárak lettek: a magyar Pest Megyei Könyvtár és a román Bibliteca Judeteana „Octavian Goga” (Kolozsvári Városi Könyvtár).

A PLDP projekt hazai vezető könyvtárában a Pest Megyei Könyvtárban létrehoztak egy helyi számítógépes hálózatot, adatbázist, amelyre az új szolgáltatás épült, a Lakossági Információs Szolgáltatás. Információkkal látták el a könyvtárhasználókat a mindennapi életre vonatkozóan a közigazgatás, a jog , az egészségügy és a továbbképzés területeiről. A szolgáltatást önállóan használhatták a felhasználók, de természetesen igénybe vehették a könyvtárosok segítségét is.

A könyvtárosok felkészítését szolgálták az angliai könyvtárakban rendezett tréningek, amelyeken 13 Pest megyei könyvtáros vett részt.

A megszerzett ismereteket nemcsak a könyvtári szolgáltatásokban az olvasók kiszolgálásában hasznosították, hanem előadások tartásával országos és helyi szervezésű szakmai konferenciákon, publikációkban is.

A PLDP tapasztalatokról három nemzetközi konferencia megrendezésére is sor került. A hazait Szentendrén a Pest Megyei Könyvtár szervezte: A már említett öt PLDP partner mellett részt vett még 14 ország egy-egy képviselője (Albánia, Belorusszia, Bulgária, Csehország, Észtország, Horvátország, Lettország, Lengyelország, Litvánia, Moldávia, Oroszország, Szlovákia, Ukrajna), valamint magyar könyvtáros kollégák szerte az országból és Pest megyéből.

Az egyesület megalapítása, a szervezeti felépítés kialakítása, anyagi és szellemi háttér megteremtése

A nemzetközi projektekben végzett tevékenység során szerzett tapasztalatokból arra a következtetésre jutottunk a közreműködő kollégákkal együtt, hogy a részvételhez célszerű önálló, jogokkal rendelkező egyesülésként fellépni, kötelezettségeket vállalni. Azt tapasztaltuk, hogy a projektekben részt vevő más országokból származó tagok nem kormányzati támogatással vettek részt a munkában, saját intézményi jogosultsággal rendelkeztek. Ez is ösztönzött bennünket, hogy újítsunk a részvételi formában.

Billédiné dr. Holló Ibolya

A PHARE programban már több nagyszabású könyvtári pályázat volt készülőben, amelyre mindenképpen szerettünk volna pályázni, részt venni egy konzorciumban a többi csatlakozni kívánó országokkal együtt. Ennek érdekében indítottam el a 90-es évek végén a szervező munkát az irányító szervek egyetértésével egy önálló civil szakmai szervezet megalapítására.

A Publika Magyar Könyvtári Kör

A fenti megfontolások jegyében kezdődött meg az egyesület megszervezése, amelyet Publika Magyar Könyvtári Kör néven civil, közhasznú szakmai szervezetként alapítottunk meg.

Az alakuló közgyűlésre az előkészítő munka után 2001. január 26-án, Budapesten a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár helyiségében került sor, 12 könyvtári szakember alapító tag részvételével.

A közgyűlésen Gellér Ferencné dr., a debreceni Méliusz Juhász Péter Megyei Könyvtár igazgatója elnökölt. Egyúttal megválasztották a háromtagú vezetőséget is: Billédi Ferencné dr., Gellér Ferencné dr., Dr. Bartos Éva személyében. A közgyűlés egyhangú szótöbbséggel a vezetőségi tagok közül elnöknek Billédi Ferencnét választotta meg.

Egy kis munkacsoport vállalkozott arra, hogy elkészítse az egyesület alapító okiratát, hogy a megalakulás törvényes keretek között jöjjön létre. Az egyesület hivatalos bejegyzését a Hajdú-Bihar Megyei Bíróságnál kérelmeztük, mivel az induláshoz székhelyet a Megyei Könyvtárban Gellér Hajnalka bocsátott rendelkezésünkre. Ugyancsak Debrecenben nyitottuk meg az egyesület bankszámláját az OTP-ben.

Az Alapító okirathoz az egyesület céljait az alábbiak szerint fogalmaztuk meg:

- a könyvtári-információs tevékenység színvonalának emelése,
- a szellemi javak megosztása a társadalom minél szélesebb köreiben,
- a szellemi és fizikai javak optimális felhasználása,
- az önkéntes munka támogatása,
- az elért eredmények közzététele.

Megfogalmaztuk azokat a feladatköröket, amelyek köré az egyesület munkaterveit elkészíthetjük:

- a szakmai-kulturális közösségfejlesztést, a könyvtári-információs szakemberek részvételének elősegítését a társadalom széles köreiben,
- a szakemberek tájékoztatását, képzési, oktatási programok kezdeményezését, szervezését,
- hazai és nemzetközi szakmai rendezvények, konferenciák, kongresszusok, szemináriumok, szakmai bemutatók, tapasztalatcserék, tanulmányutak szervezését,
- a szakterület nemzetközi kapcsolatainak szélesítését, részvételt a hazai társszervezetekkel közös programokban.

Az Alapító okiratot, ill. az egyesület létrejöttét meghirdettük és megindítottuk a tagtoborzást. Elképzeléseink, terveink iránt elég nagy érdeklődés mutatkozott, 2002-ben évben már 54 taggal rendelkeztünk.

Az egyesület tevékenységének megindítása

A 2002. évi munkatervünkben már főszerepet kapott az Európai Unió projektjeiben való részvétel, illetve a hazai munkálatok szervezése, irányítása. Az Európai Unió szakértő bizottságai jelentéseikben megfogalmazták a könyvtáraknak

az információs társadalomban kiemelt szerepét és feladataikat. Felhívták a figyelmet arra, hogy a társadalom tagjai egyre szélesebb körben jutnak közvetlenül az információs forrásokhoz elektronikus úton, ezért a könyvtárak tevékenységében erősödnie kell a „tudásszervező" munkának és az információs forrásokhoz való hozzáférés kiterjesztésének.

Természetszerűleg ezt a hatalmas feladatot egy-egy könyvtárnak nem önmagában kell megoldania, hanem saját virtuális könyvtárának létrehozásával, más intézményekkel (iskolák, média, kulturális intézmények) együttműködve elégíti ki az igényeket. Az igények érdemi kielégítésében felgyorsul az elektronikus dokumentumok és az internet használata. Ez számos problémát eredményez a tárolás, a visszakeresés, a copyright stb. terén. Megoldásuk csak nemzetközi együttműködéssel lehetséges.

Az EU projektek kora – uniós projektek, melyeket Magyarországon a Publika Magyar Könyvtári Kör gondozott

- PubliCA – Concerted Action for Public Libraries
- PULMAN – Public Libraries Mobilising Advanced Networks
- CALIMERA program (Cultural Application: Local Institutions Mediating Electronic Resource Access)
- Cultivate CCE
- Light Cultural Heritage
- ENTITLE (Europe's New Libraries Together in Transversal Learning Environments)
- Saját tervezésű és kezdeményezésű hazai projektek
- Publika MKK: Nőinformációt – megfelelően és eredményesen
- KÖSZÖNT – Könyvtári Szolgáltatások Önkéntesek Támogatásával
- Közelinfo – Közkönyvtári Elektronikus Információ

Konferenciák, fórumok, tréningek, előadás sorozatok saját kivitelezésben és társintézményekkel közösen

A nagy EU projektek rendezvényein túl számtalan eseményt szerveztünk rendeztünk.

Itt szeretnék szólni arról a hatalmas támogatásról, amit ehhez a tevékenységünkhez kaptunk a könyvtáros-információs szakma, a kulturális intézmények szakembereitől.

Valamennyi eseményen, rendezvényen lelkesen és hozzáértéssel vettek részt a könyvtárak, múzeumok dolgozói tekintet nélkül munkakörre, beosztásra, hogy minél jobb, hatékonyabb legyen az összejövetel, tanácskozás vagy bármelyik esemény.

Így dolgozni csak elkötelezetten lehet, és hinni abban, hogy az elvégzett munka az emberek, a társadalom javát szolgálja. Nem tudom eléggé megfelelő szavakkal kifejezni, hogy az eredmények, amikről beszámolok, mint a Publika Magyar Könyvtári Kör húszéves munkája, az valójában az egész könyvtári szakma teljesítménye.

Ugyancsak nélkülözhetetlen volt az intézmények támogatása, személyi és anyagi hozzájárulása a programok megvalósításához. Méltó elismerés illesse a programok minden részt vevőjét.

Együttműködési megállapodások

Több intézménnyel írásos együttműködési megállapodások keretében, pl. VGyK, illetve nagyon sok intézménnyel szóbeli, vagy alkalmi megegyezések alapján valósítottuk meg a programokat. Hálás elismeréssel adózunk minden közreműködőnek.

Külön kell megemlékeznünk az OSZK Könyvtári Intézettel 2002-ben kötött Együttműködési megállapodásunkról, amelynek keretében 10 éven keresztül

szerveztünk és valósítottunk meg számtalan, országos illetve nemzetközi kiterjedésű programot. Közös célunk volt a közkönyvtárakban dolgozó szakemberek szakismereteinek fejlesztése az IKT széleskörű alkalmazásával, a nemzetközi és európai együttműködések hasznosítása. Ennek az együttműködésnek az eredményei között workshopok, képző és továbbképző tanfolyamok, konferenciák sorakoznak. Közös tevékenységünk hasznosságáról sok száz könyvtáros kolléga szóbeli és írásbeli nyilatkozata tanúskodott.

Támaszkodtunk a társintézményekre, a szakismerettel rendelkezőkre. Fontos eredmény volt, hogy elnyertük a Fogyatékosok Esélyegyenlősége Közalapítvány támogatását már az induláskor. Úgy gondoltuk, hogy ezzel a hátrányos helyzetű csoporttal sokkal kevesebbek tudnak érdemben foglalkozni, ezért ezekre a feladatokra külön figyelmet fordítottunk. Az Alapító Okiratban ezt a szándékunkat külön is megjelenítettük.

Oeriasi felhívás jegyében a Publika Magyar Könyvtári Kör a sokrétű projektnek azt a fontos elemét emelte hazai programjának középpontjába, amely a fogyatékos embereknek szóló könyvtári szolgáltatásokkal foglalkozik, egyetértésben azzal a megállapítással, hogy a közkönyvtárak teljesítménye elválaszthatatlanul összefügg társadalmi felelősségükkel.

A program első szakaszában került sor az ESZKöZ – Elektronikus szolgáltatások közkönyvtárakban hátrányos helyzetű felhasználók számára akció megvalósítására közkönyvtári partnerek közreműködésével. Speciális tematikai összeállítás készült új szolgáltatások kialakításához, a fogyatékos emberek igényeinek megismeréséhez szükséges ismeretekből. Tizenkét nagy közművelődési

könyvtár, főként megyei könyvtárak szolgáltatásokat menedzselő szakembereiből álló csoport egy tréning keretében sajátította el ezeket az ismereteket. A tréning 2002. szeptemberben zajlott le.

A „Fogyatékkal élő emberek a közkönyvtárakban. Követelmények és lehetőségek az Információs Technológia Társadalmában” című konferencia megszervezésére Szolnokon, 2003. május 30-án került sor, amelynek sikeres megrendezéséhez a Fogyatékosügyi Közalapítvány támogatása jelentősen hozzájárult. A Verseghy Ferenc Megyei Könyvtárral közös rendezvényen hazai és nemzetközi szakemberek beszéltek és érveltek a fogyatékkal élő emberek bekapcsolódásáról az információs társadalom adta lehetőségekbe.

A következő években az ország különböző régióiban nagy érdeklődést kiváltó rendezvényeken vitattuk meg a közkönyvtárak, mint közösségi központok lehetőségeit a társadalmi esélyegyenlőségről, az állampolgárok demokratikus részvételi jogainak képviseletéről, az elektronikus eszközök használatáról, az intézmények együttműködésének hasznáról, stb.

Néhány kiemelt rendezvényünk:

- Budapest, Petőfi Irodalmi Múzeum. Tájékoztató az európai projektek magyar partnereiről és munkaprogramjairól. AITMES, eMAPPs com. Light.
- Konferencia és Fórum Sárospatakon, a Zrínyi Ilona Városi Könyvtárban. Program: Elektronikus eszközök használata a könyvtárak tanulás- segítő szolgáltatásaiban. Együttműködés iskola és könyvtár között a „mobil tanulás/oktatás módszerének bevezetésére.
- Gödöllő Városi Könyvtár és Információs Központ.

eMAPPs-com – Képességfejlesztő mobil-internet játékos módszerek alkalmazása a közoktatásban.

- Hódmezővásárhely. Használhatósági workshop. Szervező a Békés Megyei Könyvtár és a Németh László Városi Könyvtár. Bemutató az eMAPPS com céljairól és programjairól.
- Budapest. FSzEK Központi Könyvtár. Konferencia az európai közkönyvtári együttműködésről. Rendező FSzEk. Előadás és bemutató az európai projektekben való részvételről
- Komárom. Városi Könyvtár. Konferencia. LLL. Tanítunk–tanulunk, mi a haszna?
- Budapest. Publika Fórum. Könyvtári szolgáltatások mindenkinek. Hallássérültek a könyvtárban.
- Szolnok. Konferencia. Verseghy Ferenc Megyei Könyvtár és Tájékoztatási Központ. Könyvtárak a hátrányos helyzetű emberek szolgálatában. Társadalmi követelmények és igények a speciális könyvtári ellátásra.

Előadás a szolnoki konferencián

Pályázati tevékenység

• Az ÖTÖS-Önként Tanítunk Önként Segítünk című program Pályázat fiatal szakemberek részére nyújtandó ösztöndíjas tanulmányutak támogatására.

• Nagyobb eséllyel. Információk nőknek – eredményesen és hatékonyan.

Csoportos és egyéni tanulmányutak

Sok fiatal szakember számára biztosítottunk külföldi szakmai vagy éppen nyelvtanulási támogatást, tanulmányúton való támogatott részvételt.

Ennek eredményeképpen természetesen tágult az együttműködők köre a szomszédos országokban dolgozó magyar könyvtáros szervezetekkel, könyvtárakkal és könyvtárosokkal.

Kulturális, közösségfejlesztő tevékenység

Élet-Képes Példatár program.

Nemzetközi kapcsolatok

2008-ban felvételünket kértük a Nemzetközi Könyvtáros Egyesületbe, hogy hírt vigyünk a hazai civil szakmai szervezetek eredményeiről, hírt hozzunk a nemzetközi kezdeményezésekről, irányzatokról, tapasztalatokról.

Az IFLA két szekciójában is regisztráltattuk magunkat: a Public Libraries – Közkönyvtárak és a Library Services to People with Special Needs – Könyvtári Szolgáltatások Hátrányos Helyzetű Olvasóknak szekciókba.

2009-ben Milánóban, 2010-ben pedig Göteborgban az IFLA Kongresszus és konferencia rendezvényen a „Nyílt hozzáférés a tudáshoz – a fenntartható haladás előmozdítása” című poszteres előadással vettünk részt.

2014-ben Lyonban az IFLA Kongresszus és konferencián poszter előadást tartottunk. Bemutattuk a Nők könyvtára projektünket.

A szomszédos országokban működő magyar könyvtáros szervezetekkel, könyvtárakkal és könyvtárosokkal tagjaink többféle módon tartanak kapcsolatot.

A Publika Magyar Könyvtári Kör azon fáradozik, hogy a szomszédos országokban működő magyar könyvtáros szervezeteknek, könyvtáraknak is minél több valóságos segítséget is nyújthasson intézményileg és személyes kapcsolatokon keresztül.

Jó példa volt erre a GRUNDTVIG – Tanulási kapcsolatok pályázatára való bejelentkezésünk, melyet 2012-2014 közötti időszakra dolgoztunk ki partnereinkkel közösen.

Tagjaink személyes kapcsolattartását a külhoni könyvtárakkal, könyvtárosokkal is segítjük, rendezvényeken, pályázatokon és egyéb utakon keresztül.[1] ▶

[1] *Forrás és képek: publikamkk.hu* ▶

ÖRÖKZÖLD

ÖRÖKZÖLD
KÖNYV ÉS ÉLETMÓD (KIVONAT)

GORDON N. RAY
A Guggenheim alapítvány elnöke

Kép: Fortepan / FŐFOTÓ

Manapság gyakran lehet hallani a „könyv válságáról", ami éles ellentétben áll az analfabétizmus elleni harccal, azzal az állandóan növekvő szereppel, amelyet a könyv a harmadik világ országaiban játszik. Ez a szerep viszont mind inkább csökken a nyugati országokban, különösen az Egyesült Államokban, ahol egyre erősödik a könyvellenes tábor hangja. A könyvvel kapcsolatos problémák eredete a túltermelésre és az ebből következő csömörre vezethető vissza. A túltermelésben nagy szerepet játszik az a tény, hogy a könyvkiadók a bestsellerekért harcolnak. Így megnő a mai könyvkiadásra oly jellemző visszamaradt, korán elavuló könyvek száma. Felmerül a gondolat, hogy az egyetemi kiadók vegyék át a komoly irodalmi értékkel rendelkező, kis példányszámú könyvek kiadását – ezt azonban megnehezítik a jelenlegi válságok, amelyekre jellemző példa a Harvard University Press csődje. A tudományos kutatási eredményekről megjelenő folyóiratcikkekkel kapcsolatban szokás a hatványozódó, exponenciális növekedésről beszélni, viszont nem állnak rendelkezésünkre megbízható adatok ezen közlemények valódi értékéről. A kiadványok számának növekedése nemcsak az egyéni olvasó elé (aki legalább saját ízléséből és szükségleteiből indulhat ki), hanem a mind kisebb költségvetéssel rendelkező könyvtárak elé is nehéz akadályt állít. A túltermelés és a csömör állított sokakat szembe a könyvvel, és ezek

a könyvpótló kommunikációs eszközöket, a gépi visszakereső rendszereket és mikromásolatokat támogatják. Ezek olyan veszélyt jelentenek a könyv számára, mint amilyentől a festészetet féltették a fényképészet feltalálásakor. Valójában pedig a festészet új ösztönzést kapott, új formákat keresett a fényképezés feltűntével. Az új eszközök igazi értéke abban jelentkezik, hogy életünket megváltoztatják, színesebbé teszik, megkönnyítik a gyors tájékozódást, megváltoztatják a világról alkotott képünket. Nem szabad eltúlozni szerepüket, és fogyatékosságaikat figyelembe véve azt mondhatjuk, hogy a könyv felveheti velük a versenyt. Korunkban a látás szerepe is megváltozott, nagyobb jelentőséget kapott – elég itt a gyermekek korai televíziózására gondolni –, a könyvet is „nézik", mint a televíziót. Az audiovizuális oktatásnak is megvannak a maga korlátái. A tanár tapasztalatai szerint az ösztönzést nem a nézés adja, hanem a tanár és a diákok, illetve a diákok egymás közötti személyes kapcsolata. A visszakereső rendszerek és az információs központok nem pótolhatják a könyvtárakat: fenntartásuk a hagyományos könyvtáréénál jóval drágább, és hatékony működésük csak magasan képzett szakemberek útján biztosítható. A mikromásolatok a könyvkiadást nem változtatják meg sok tekintetben. (Kivétel pl. a doktori disszertációk és egyéb, kevés szakember érdeklődésére számot tartó kiadványok.) A mikromásolatok körül (akárcsak a reprint-kiadványok esetében) nagy a zűrzavar. A különféle egyéni, nem összehangolt vállalkozások nem biztosítanak állandó jó minőségét, használatukat pedig megnehezíti az olvasóberendezések rossz minősége, fogyatékosságai. A történelem sokkal jobban megismerhető a könyvek segítségével, mint az elmúlt korok tárgyainak alapján, ráadásul a könyvek egy

KÖNYVAJÁNLÓ

más, negyedik dimenziót is adnak az ember életének. A nemzetközi könyvévvel kapcsolatban Franciaország jó példával járt elöl azzal, hogy a Művelődésügyi Minisztérium könyvet ad nászajándékba a könyvév folyamán házasságot kötők számára, a Bibliothéque Nationale pedig ebből az alkalomból rendezte meg az ország történetének legnagyobb szabású könyvkiállítását. A könyv természeti erőként működik, és ha nem zavarjuk meg ökológiáját, alapvető viszonyát az emberi környezethez, továbbra is az emberiség legjobb barátja marad.[1] ▶

[1] *Forrás: Könyvtáros 22 (1972/10) 587. p.*

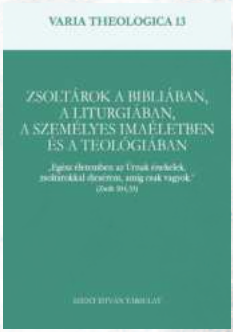

szerk. Reuss András és Görföl Tibor:
Úton az egység felé : a római katolikus-evangélikus párbeszéd dokumentumai, 1972-2013
Luther; Vigilia, Budapest, 2021.

szerk. Puskás Attila és Gárdonyi Máté:
Zsoltárok a Bibliában, a liturgiában, a személyes imaéletben és a teológiában : "Egész életemben az Úrnak énekelek, zsoltárokkal dicsérem, amíg csak vagyok." (Zsolt 104,33)
Szent István Társulat, Budapest, 2022.

IDÉZET

NATHALIE BECQUART
a püspöki szinódus altitkára

„Elsőként nekünk kell megtérnünk, hogy az Egyházban, a szinodális úton jobban részei legyünk a „mi”-nek. Húsvéti út ez. […] Spirituális és emberi út ez, amelyen sok mindent hátra kell hagynunk. A szinodális út számomra metanoia.

Nem lehet a szinodalitáson dolgozni anélkül, hogy mi magunk ne járjunk a megtérés útján, ami a sebezhetőség útja is: látom a bűneimet, a korlátaimat, ez mindennapos tapasztalatom.

Senki sem birtokolja az igazságot egyedül. A szinodalitás nyitottságot és nagylelkű szívet kíván tőlünk, hogy valóban az átalakulás útján járhassunk."

[1] *Forrás: magyarkurir.hu*

A Feltámadás hitének öröme adjon erőt mindannyiunknak ahhoz, hogy az (át)alakulás útját járhassuk!

1 http://eke.hu
2 https://www.magyarkurir.hu/hirek/veres-andras-puspok-meghirdette-szinodalis-folyamatot-gyori-egyhazmegyeben
3 https://www.ki.oszk.hu/hir/konyvtari-minosegfejlesztesi-osztaly/3-lepesben-konyvtarak-tarsadalmi-felelossegvallalasarol
4 https://www.ki.oszk.hu/hir/konyvtari-minosegfejlesztesi-osztaly/lezajlott-gyoztesek-konferenciaja
5 https://www.cerl.org
6 https://www.eke.hu/sites/default/files/szeminarium_az_europai_kutatokonyvtarak_konzorciumahoz.pdf
7 https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiMmdGG-P70AhVcwQIHHeggDhIQFnoECBwQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.cerl.org%2F_media%2Fservices%2Fseminars%2Fpolonsky_seminar_programme_with_names.docx&usg=AOvVaw1qN65MS5njuMUqu2Mp9T9r
8 https://www.printingrevolution.eu/dante-1481/
9 https://www.printingrevolution.eu/mappa/
10 http://www.printingrevolution.eu/
11 https://www.cerl.org/publications/cerl_blog
12 https://www.cerl.org/resources/hpb/main
13 https://data.cerl.org/hpbprov/_search
14 https://data.cerl.org/mei/_search
15 https://data.cerl.org/istc/_search
16 https://www.gesamtkatalogderwiegendrucke.de/GWEN.xhtml
17 https://www.cerl.org/services/seminars/meiseminar20210302
18 https://www.cerl.org/collaboration/work/provenance/programme20210930
19 http://arkyves.org/r/section/him_CERLPDA
20 https://www.cerl.org/resources/cerl_and_manuscripts
21 https://www.youtube.com/watch?v=d6r7u96EWys
22 https://www.youtube.com/watch?v=e_3vTuL67sU
23 https://cerlblog.wordpress.com/2021/09/16/visualising-networks-of-cities-in-the-cerl-thesaurus
24 https://www.cerl.org/_media/collaboration/work/binding/cerl_bookbindings_wg_newsletter_2-2021.pdf
25 https://www.cerl.org/collaboration/work/binding/main
26 https://www.ligatus.org.uk/
27 http://esztergom.bibliotheca.hu/vizkelety.htm
28 http://bibliotheca.hu/digitalis/index.html
29 http://www.bibliotheca.hu/digitalis/kodexek.htm
30 https://www.evangelikus.hu/hireink/kultura/megujult-az-evangelikus-hittudomanyi-egyetem-konyvtara-2022
31 https://tmt.omikk.bme.hu/tmt/article/view/398
32 https://kormany.hu/hirek/atadtak-az-idei-konyvtari-es-kozmuvelodesi-dijakat
33 https://mke.info.hu/blog/2022/02/fenntarthatosag-felelosseg-szemleletformalas-a-magyar-konyvtarosok-egyesulete-53-vandorgyulese-2022-julius-14-16
34 https://konyvtar.osb.hu/en/hirek/kincseibol-regit-es-ujat-kiallitas-egy-koteterol-mosonszentjanosi-kodexrol-1
35 https://publikamkk.hu/magunkrl/1128/
36 https://www.magyarkurir.hu/hirek/a-valosagbol-kell-kiindulni-beszelgetes-nathalie-becquart-ral-puspoki-szinodus-altitkaraval

ISSN 2416-0229

Az Egyesülés Hírlevele évente négyszer jelenik meg.
Az EKE Hírlevél célja, hogy az Egyesülés tagkönyvtárai megismerjék egymást, megoszthassák egymással híreiket, fejlesztéseiket, és a szakmát érintő kérdésekről is tájékozódhassanak.
Az EKE Hírlevél további célja, hogy a nem egyházi könyvtárban dolgozó kollégák megismerjenek bennünket, életünket és szakmai munkánkat.

EKE HÍRLEVÉL (19) 2022/1.